

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 67.

Fredagen den 22 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

I anledning af förfall för sekreteraren tjänstgjorde jämlikt herr talmannens förordnande undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 16 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr vice talmannen, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens plenum först uppföra statsutskottets utlåtande n:o 11, som rör regleringen af utgifterna under tionde hufvudtiteln, därefter statsutskottets utlåtande n:o 161, statsutskottets utlåtande n:o 162, statsutskottets utlåtande n:o 163, statsutskottets utlåtande n:o 164, statsutskottets utlåtande n:o 165, statsutskottets utlåtande n:o 166, konstitutionsutskottets utlåtande n:o 21, konstitutionsutskottets utlåtande n:o 22, konstitutionsutskottets utlåtande n:o 23, i nu nämnd ordning samt därefter öfriga två gånger bordlagda ärenden i den ordning de förekomma på föredragningslistan för i dag.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 3.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 137, angående rätt att i vissa fall utöfva rösträtt vid riksdagsmannaval genom valsedels insändande till valförrättaren;

Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 67.

n:o 138, angående åtgärder för tillgodoseendet af krafvet på en mera enhetlig och sakkunnig behandling af de ärenden, som angå kommunikationer och allmänna arbeten;

n:o 139, angående ifrågasatt ändring af 4 § tryckfrihetsförordningen; och

n:o 140, angående ifrågasatt ändring af 5 § 2 och 3 mom. tryckfrihetsförordningen.

§ 4.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 167, i anledning af kamrarnas återremiss af punkten 11 i statsutskottets utlåtande n:o 10 angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

n:o 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett staten tillhörigt vattenfall i Lagan vid Laholm m. m.;

n:o 169, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af vissa vattenfall i Göta älf m. m.;

n:o 170, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af hotell Utsikten vid Trollhättan;

n:o 171, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

n:o 172, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af fastigheten n:o 7 i kvarteret Näckström i Stockholm; och

n:o 174, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående understöd m. m. åt vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona S. J. Karlsson för honom genom olycksfall i tjänsten tillskyndad skada, dels ock en i ämnet väckt motion;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial:

n:o 17, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 15, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kommunens skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, dels ock fem med föranledande af propositioner väckta motioner; och

n:o 18, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets kansli och vaktbetjäning; samt

bevillningsutskottets memorial n:o 30, i anledning af återremiss af viss del af bevillningsutskottets betänkande n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående stämpelafgiften.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,49 e. m.

In fidem

Ernst Kræpelien.

Lördagen den 23 maj.

Kl. 11 f. m.

I anledning af förfall för sekreteraren tjänstgjorde enligt herr talmannens förordnande undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Jöns Åkesson på grund af sjukdom för närvarande är förhindrad att delta i Riksdagens arbete, intygar
Stockholm den ²²/₅ 1908

Thure Hellström.
Med. D:r.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 167, 168, 169, 170, 171, 172 och 174.

§ 3.

Sammansatta stats- och lagutskottets memorial:

n:o 17, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 15, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kommuns skyl-

dighet i fråga om anställande af barnmorska, dels ock fem med föranledande af propositionen väckta motioner; och

n:o 18, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets kansli och vaktbetjäning, föredrogos härafter; och godkände kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 4.

Efter föredragning af bevillningsutskottets memorial, n:o 30, i anledning af återremiss af viss del af bevillningsutskottets betänkande n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående stämpelafgiften, godkände kammaren, som tog betänkandet n:o 24 i den återförvisade delen i förnyadt öfvervägande, ifrågavarande stadgande.

§ 5.

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.

Punkten 5, angående pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, n:o 196, hade herrar *C. A. Lindhagen* och *E. F. W. Blomberg* föreslagit, att Riksdagen i ny pensionsstat måtte bestämma pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer sålunda:
för förmän och sjukvaktare:

1:sta klass	kronor 750: —
2:dra klass	» 600: —
3:dje klass	» 450: —
4:de klass	» 300: —

öfriga daglönare:

1:sta klass	kronor 500: —
2:dra klass	» 400: —
3:dje klass	» 350: —
4:de klass	» 300: —

med rätt att åtnjuta pension enligt dessa fyra pensionsklasser efter respektive 40, 35, 30 och 25 tjänstår.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.
(Forts.)

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Starbäck* och *Larsson* i Lund, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att förenämnda motion måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Den fråga, som här föreligger, är en gengångare från förra årets riksdag och om den nu, liksom förra året, af Riksdagen afslås, kommer den säkert att gå igen, till dess att dessa daglönare, såvidt jag kan se, mycket befogade anspråk komma att vinna Riksdagens bifall. Det enda skäl utskottet haft för att afstyrka bifall till motionen är, att pensioner till daglönare vid flottans stationer bestämdes så sent som 1904. Men det är att märka, att Kungl. Maj:t år 1904 till pensioner åt dessa daglönare begärde mer än Riksdagen beviljade. De klagomål, som sedan dess oafbrutet framkommit från flottans daglönare må innebära bevis, att den nedprutning, som Riksdagen gjorde år 1904, icke var berättigad och att de understöd, som enligt Riksdagens beslut på ålderdomen tillfalla dessa daglönare, äro alldeles för knappt tillmätta. Nu vet jag, att det kommer att invändas, att bland dessa daglönare finnes en hel mängd, som icke i själfva verket skulle göra sig förtjänta af högre pension än den, som är af Riksdagen beviljad, och antagligen komma här att upprepas alldeles samma skäl för afslag å motionen, som vi sistlidet år fingo höra. Det är onödigt att nu upprepa, hvad som förra året här i kammaren anfördes till vederläggande af denna invändning. Jag tillät mig redan då framhålla, att den bristande arbetsintensitet, som tilläfventyrs är att finna vid flottans varf, rättvisligen bör tillskrifvas den bristfälliga arbetsledningen. Men äfven om det, såsom helt naturligt är vid så stora etablissemang som flottans verkstäder, skulle finnas en hel del arbetare, som icke fylla måttet, vill jag fästa uppmärksamheten på, att den lämpligaste utvägen för att vid flottans verkstäder binda dugligt folk är att se till, att villkoren för anställning och ålderdomsunderstöd bli sådana, att de bästa krafterna kunna finna sig tillfredsställda härmed. Det är sålunda lika mycket i statens som i daglönarnes eget intresse, som jag ansett mig böra i reservation, jämte herr Starbäck, uttala en från utskottet afvikande mening. Jag hemställer till kammarens ledamöter, huruvida det kan anses rimligt, att, då arbetskraften hos en person, som ägnat en lång följd af år åt statens tjänst, börjar tryta, denne person ställes i det predikament, att han för sin anständiga bärgning måste anlita fattigvården. Det är uppenbart, att en pension af 200 kronor icke

Ang. pensionsstaten
för daglönare
vid flottans
stationer.
(Forts.)

kan bereda en arbetare på ålderdomen ens det nödtorftigaste bröd.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herrar *Starbäck* och *Thylander*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Herrar Lindhagen och Blomberg ha motionerat om, att daglönare, som under visst antal år arbetat i statens tjänst skulle erhålla en årlig pension af intill 750 kronor och lägst 300 kronor. Den föregående talaren uttalade, att denna framställning måste komma igen ända tills den blir på ett eller annat sätt bifallen. Det kan ju hända, att han härutinnan kan få rätt, men då vill jag för min del åtminstone förutsätta, att det icke kan komma att inträffa förr än en annan och bättre utredning föreligger än den, som man har att tillgå i herrar motionärers framställning. Det är alldeles påtagligt, att frågan är af så pass vidtomfattande beskaffenhet, att det icke går an att på enskild motion bevilja dylika pensioner. Vidare är det uppenbart för den, som närmare känner till en hel del förhållanden, som beröra denna motion, att man äfven af andra skäl icke kan vara med om att bifalla densamma. Den föregående talaren sade, att han visste hvad som komme att invändas, att han erinrade sig det från öfverläggningen i ämnet i fjol. Jag skall åtminstone icke upprepa mina skäl, som jag då anförde, om icke motionärerna tvinga mig därtill.

För öfrigt är det efter min mening ett alldeles omöjligt system att på rak arm gilla framställningar af denna art. Det behöfs väl icke mera än blott och bart det påpekandet, att det är fråga om att gifva statspension åt arbetare, som äro anställda på ett så tillfälligt sätt som för dagen. När det gäller tjänstemän och deras pensionering, fordras ju, att de ha fast anställning och tjänstgjort under en viss längre tid. Här invänder man visserligen: det är också ifrågasatt en ganska lång tid, ty motionärerna förutsätta, att denna pension skall åtnjutas efter respektive 40, 35, 30 och 25 år. Men märk väl, att det kan finnas ganska stora luckor i dessa tidsperioder. Om en arbetare varit borta en lång tid, men kommer tillbaka och åter blir anställd som daglönare, och sådant kan ju upprepas, så skulle hans frånvaro icke ha någon inverkan på den blifvande pensionen, åtminstone såvidt jag kunnat finna af motionärernas framställning.

Den föregående talaren sade bland annat, att han trodde, att en af de invändningar, som här kunde komma att göras, äfven vore den, att man framhölle, hvilken arbetsprodukt ifrågasvarande arbetare lämnade under sitt arbete i statens tjänst. Jag var kanhända en af dem, som berörde den punkten i fjol, när

vi då diskuterade detta ämne. Jag skall icke nu i år upprepa, hvad då sades, men jag ber att få förklara, att jag därutinnan ingalunda ändrat mening.

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.
(Forts.)

Den föregående talaren sade vidare, att det icke berodde på arbetarne, om den arbetsprodukt, som de lämnade är klen, utan skulden därtill borde i stället läggas på ett helt annat håll, och han förmenade, att skulden skulle läggas på arbetsledningen. Jag vill icke helt och hållet underkänna, hvad den talaren sade i det afseendet, utan tvärtom vill jag till en viss del instämma med honom, men jag säger alldeles bestämdt, att hela skulden skall icke läggas på arbetsledarne, utan den måste läggas äfven på arbetarne. Ty äfven om det kan vara brist i arbetsledningen, kan väl detta icke förhindra arbetarne, att, om de hade god vilja, de skulle kunna utföra arbetet bättre än hvad de göra.

Det anförda utgör för mig tillräckligt skäl att yrka afslag å motionärernas framställning.

Herr Larsson i Lund: Blott ett par korta erinringar mot hvad herr vice talmannen anförde. Herr vice talmannen började med att fästa uppmärksamheten på, att här är fråga om pensioner å högst 750 kronor. Ja, det är riktigt, men det bör icke förbises, att denna pension å 750 kronor är afsedd för förmän och sjukvaktare, som tjänat staten i 40 år. Man bör icke se endast på pensionsbeloppets storlek, utan äfven på förutsättningarna för att kunna komma i åtnjutande af denna pension.

Vidare nämnde herr vice talmannen, att det här är fråga om att införa statspensioner för personer med så tillfällig anställning som dagaglönare. Jag ber emellertid få erinra därom, att man redan infört statspension just för dessa arbetare. Den saken är afgjord, och tvisten rör sig endast om hvad som är att anse som ett lämpligt och väl afvägdt belopp.

»Tillfällig anställning.» Ja, det är det visserligen här fråga om, såsom herr vice talmannen erinrade, men det är endast tillfällig anställning till formen. Jag hemställer, hvilken skillnad det i realiteten kan vara mellan en daglönare, som tjänat staten från 25 till 40 år, och en person, som under samma tid tjänat staten på grund af fullmakt. Arbetet kommer staten till godo lika mycket i det ena fallet som i det andra. Jag menar därför, att formen för anställningen här icke bör spela någon roll — det är formalisteri och ingenting annat.

Herr Blomberg: Herr talman! Såsom utaf redogörelsen i föreliggande motion framgår och som det också nyss nämndes, har Kungl. Maj:t i proposition till 1904 års Riksdag framhållit behovet af att de pensioner, hvarom här är fråga, icke blefve allt för låga. Såsom skäl därför framhölls, utom det behjärtansvärda i själfva saken, att staten hade intresse af att få fullt

*Ang. pensionsstaten
för daglönare
vid flottans
stationer.
Forts.)*

arbetsduglig personal. Riksdagen knappade emellertid af på de föreslagna beloppen och höjde därjämte i ett fall den tjänsteålder, som skulle berättiga till erhållande af pension. Det har framhållits förut — och det synes mig vara synnerligen befogadt — att de sålunda fastställda beloppen icke kunde anses tillräckliga, och att det ligger utom möjlighetens gräns för ifrågavarande daglönare att kunna med pensionen ens på nödortftigaste sätt försörja sig. Daglönarne ingingo till Kungl. Maj:t med framställning om ändring härutinnan och begärde, att pensionsbeloppen måtte höjas, och såsom skäl därför framhöllo de sin bekymmersamma ställning. En dylik framställning gjordes redan före fjolårets riksdag, men då densamma icke blef beaktad i det årets statsverksproposition, väcktes, såsom här äfven omnämnts, en motion i ämnet vid förra riksdagen, hvilken motion emellertid afslogs. I september förra året gjorde daglönarne i fråga en ny framställning, men icke heller den har på något sätt blifvit beaktad. Detta är anledningen till, att frågan af oss ånyo framdragits för Riksdagen för att underställas dess pröfning.

Nu har statsutskottet, med uppreparande af det knapphändiga skäl — om man i själfva verket kan kalla det för skäl — som framfördes i fjol, ånyo afstyrkt motionen i fråga. Det är icke något annat, statsutskottet säger, än att det anser, att de anförda skälen för att höja pensionsbeloppen icke äro tillräckliga. Jag skall emellertid be att få anföra ett skäl, som man synes ha gått alldeles förbi.

Kungl. Maj:t säger uti sin proposition till 1904 års Riksdag angående denna sak: »Det är nämligen tydligt, att vederbörande myndigheter ogärna skola afskeda en under årtal använd arbetare, som blifvit i kronans tjänst utarbetad, då de veta, att denne antagligen genom afskedet blifvit försatt i sådan belägenhet, att han kan komma att lida nöd eller ock nödgas anlita den allmänna fattigvården.» Detta uttalande föregås af ett påpekande af att det ligger i statens intresse att såsom arbetare endast använda arbetsduglig personal. Förslaget vore sålunda framställt i den afsikten, att man skulle bli i tillfälle att i sådana fall, där en arbetare vore så gammal, att han icke kunde prestera en tillräcklig arbetsprodukt, kunna entlediga honom för att ersätta honom med en yngre arbetskraft. Det syftet synes mig dock icke ha blifvit uppfyllt med ifrågavarande pensionsbelopp; de äro nämligen alldeles för låga för att kunna medföra, hvad man sålunda önskade. Det förhållandet fortfar, att arbetarne, om de afskedas efter att ha kommit till den ålder, som är föreskrifven, icke kunna på något sätt försörja sig på pensionen, utan nödgas falla fattigvården till last. Den svårigheten står sålunda kvar för vederbörande myndigheter i fråga om att kunna rangera det så, att man får dugliga arbetskrafter.

När det alltså uppenbarligen är så, att pensionsbeloppen

äro för låga, borde detta, synes det mig, utgöra ett skäl lika talande som något annat för att en ändring härvidlag bör åstadkommas. Det är, såsom Kungl. Maj:t i sin nyssnämnda proposition framhöll, i statens intresse att man arrangerar på det sättet, att de äldre arbetskrafterna kunna afskedas, utan att vederbörande myndigheter skola känna det såsom en svårighet och en börda att nödgas afskeda dessa gamla arbetare. Något sådant måste de känna nu; de måste känna det svårt att på det sättet afskeda dem, när de veta, att de 200 kronor, som dessa daglönare erhålla i pension, icke kunna rädda dem från nöd och från att anlita fattigvården. Och orätt är det äfven att under sådana förhållanden afskeda de gamla.

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.

(Forts.)

Jag har, som sagdt, först velat andraga detta skäl. Att vädja till barmhärtigheten genom att framhålla det behjärtansvärda i själfva saken, det är ju också ett talande skäl, och detta jämte det skälet, att det ligger i statens eget intresse att medgifva en förhöjning af pensionsbeloppen, så att det syfte, som man med dessa pensioner vill vinna och som Kungl. Maj:t angaf år 1904, också blefve åtminstone i någon mån uppnådt, hvilket nu icke är fallet, synes tala alldeles afgörande för hvad i motionen föreslagits.

Herr vice talmannen har här anfört en hel del, som enligt hans förmenande talade emot den föreslagna förändringen af pensionsbeloppen. Han framhöll därvidlag bland annat, att man icke kunde på enskilda motionärers framställning bevilja en dylik förhöjning. Det saknades tillräcklig anledning därför, förmenade han, om jag förstod honom rätt; först sedan Kungl. Maj:t kommit med en framställning i ämnet kunde man tänka på att företaga en ändring uti ifrågavarande afseende. Men man har ju nu väntat i ett par års tid på, att Kungl. Maj:t skulle komma med ett förslag till en sådan ändring, och då detta icke skett, må det väl vara enskilda motionärer obetaget att påminna om, att här föreligger en påtaglig brist, och vädja till Riksdagen att afhjälpa detta. Jag kan icke finna, att när sådana skäl kunna andragas för en dylik förändring som här är fallet, den omständigheten, att förslaget kommit ifrån enskilda motionärer, skulle utgöra ett hinder. Det förefaller mig, som om statsutskottets majoritet i detta fall icke tillräckligt pröfvat saken.

Vidare har herr vice talmannen återigen alluderat på det skäl, som från hans sida anfördes i fjol, när han nämligen påpekade, att arbetsintensiteten hos ifrågavarande arbetare icke skulle vara tillräckligt stor, att de med ett ord icke skötte sig på ett sådant sätt, att det berättigade dem till den förhöjning af pensionen, som begärts. Detta tal tillbakavisades då under framhållande af, att det icke vore arbetarnes fel, om det blef en dålig arbetsprodukt, utan det vore snarare hos arbetsledningen

*Ang. pensionsstaten
för daglönare
vid flottans
stationer.
(Forts.)*

detta borde sökas. På samma sätt kan man med allt skäl äfven i år tillbakavisa ett dylikt tal. Jag tror icke, att man kan skylla på arbetarne för hvad som i sådant afseende möjligen kan brista. Om arbetaren också arbetar aldrig så mycket, kan det hända, att hans arbetsprodukt blir dålig, om ledningen af arbetena icke är sådan, att det samfällda arbetet från alla arbetarne i fråga lämnar en skälig produkt. Jag kan, som sagdt, nu i år icke göra annat än hvad som gjordes i fjol, nämligen att på detta sätt tillbakavisa hvad som i den delen har antydts.

Den föregående talaren har redan tillbakavisat det påståendet, att, då dessa arbetare icke kunna anses vara fast anställda, de icke heller skulle vara berättigade att få en högre pension än den nuvarande. Det är ju alldeles riktigt, hvad som i det stycket blifvit sagdt, att, om någon varit anställd respektive 25, 30, 35 och 40 år, hvilket är den tjänstetid, som här är stipulerad, kan det väl icke sägas, att han haft en lös anställning, utan jag vågar påstå, att anställningen är ganska fast, och försöken att förneka detta genom att påvisa, att arbetaren kan upphöra med arbetet och vara borta därifrån tidvis, ha ingen betydelse, ty det är väl den sammanlagda tjänstetiden, som är den afgörande.

Herr talman! Jag kan i min ordning icke finna, att de skäl, som anförts för afslag å förslaget, äro giltiga. Det står fortfarande kvar — jag ber att till sist få upprepa det — att syftet med dessa pensioner, sådant som det angifvits i Kungl. Maj:ts proposition till 1904 års Riksdag, är och kan icke vara uppnådt, emedan dessa pensioner äro för små. Rimligheten och billigheten synas mig också alldeles odisputabelt fordra, att denna anspråkslösa begäran, som blifvit gjord angående höjande af pensionernas belopp, också bör uppfyllas, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag å statsutskottets hemställan i denna punkt och bifall till motionen.

Herr Lindhagen: Jag ber att till hvad den föregående talaren här yttrat få tillägga en sak, en vädjan till chefen för sjöförsvarsdepartementet, hvilken jag ser här närvarande. Naturligtvis får jag såsom motionär förutsätta utsikten, att motionen bifalles, men skulle detta icke bli händelsen, ber jag att få för chefen för sjöförsvarsdepartementet framhålla, att då denna fråga framlades för riksdagen år 1904, blef den af statsutskottet bagatelliserad och föll. Sedan ha vid två särskilda tillfällen varfsarbetarne inlämnat framställningar till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte ånyo taga hand om deras sak. Men ingen af dessa framställningar har ännu ledt till det åsyftade resultatet. Det är därför som motionärerna väckt frågan på tal igen.

Herr vice talmannen har nu invändt, att det endast är på

enskilda motionärers framställning, som saken kommit före. Men hvad skola dessa stackars arbetare göra? Då förslag icke kommer från Kungl. Maj:t om denna sak, måste väl enskilda motionärer gripa sig an densamma. Förslaget är ju berättigadt i sig själf, och den omständigheten, att enskilda motionärer tagit upp frågan, när någon proposition om densamma icke synts till från Kungl. Maj:ts sida, är ju ingen konstitutionell anledning att förkasta förslaget. Nu har man äfven hört sig för inom sjöförsvarsdepartementet angående dessa båda framställningar och därvid förspott, att man med välvilja hade sin uppmärksamhet riktad på saken — det var icke under den nuvarande sjöministerns tid — men man har väntat förgäfvets på ett förslag. Troligen är det den stora brådskan, som gjort, att denna till synes lilla fråga drunknat i andra göromål. Den har dock icke afförts från dagordningen inom departementet, såvidt jag kunnat inhämta, och därest denna motion skulle falla, tror jag, att motionärerna med fog kunna å deras vägnar, för hvilka det här motionerats, vördsamst anhålla, att inom vederbörande departement denna där hvilande fråga måtte någon gång komma till ett slutligt afgörande. I detta hänseende vill jag endast återopå, hvad Kungl. Maj:t yttrade år 1904 om det förslag, som då framlades och som är i hufvudsak lika med det af oss nu afgifna. År 1904 uttalade sig Kungl. Maj:t på följande sätt: »Att en förhöjning af ifrågavarande, nu utgående pensionsbelopp är af behovet synnerligen påkallad, har vitsordats af samtliga i ärendet hörda myndigheter och synes äfven vara uppenbart».

På dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till motionen.

I anledning af hvad herr vice talmannen nyss yttrade, att i sak sedt kan ifrågasättas, om dessa personer borde ha någon pension alls, därför att de äro så tillfälligt anställda, vill jag fästa uppmärksamheten på, att dessa personer trots sin tillfälliga anställning, enligt krigslagen äro likställda med krigsmän och underkastade de svårare påföljder, som inträda, när man står under strafflagen för krigsmakten. I fråga om fullgörande af sina skyldigheter ha de fått en synnerligen fast anställning. De fordra nu blott att äfven i fråga om rättigheter få samma fasta anställning.

Herr vice talmannen: Herr Blomberg återopade 1904 års proposition och gjorde utdrag ur den motivering, som åtföljde densamma. Han framhöll därvid, huru som vederbörande departementschef då hade bland annat anført, att det låge i statens intresse att lämna pension till ifrågavarande arbetare, äfven om de endast voro daglönare. Måhända är detta påstående riktigt. Jag vill icke bestrida det, men sakens betydelse blir större i den mån fordringarna å pensionsbeloppens storlek

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.
(Forts.)

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.

(Forts.)

stegras. År 1904 var det egentligen fråga om ett belopp af 200 kronor, och Riksdagen beviljade detta åt vissa statens daglönare. Nu är det fråga om att låta pensionerna bli betydligt högre. En sådan ändring skulle nu Riksdagen vidtaga på grund af herrar motionärens framställning. Jag trotsar hvem det än gäller att i motionens motivering kunna finna tillräckliga skäl för att lämna sitt bifall till motionärernas framställning. Jag har påpekat nödvändigheten af att en sådan sak som denna, hvilken är mera vidtgående, än kanske mången för ögonblicket föreställer sig, ovillkorligen bör ha en annan utredning än den motionärerna lämnat. Men en sådan vilja icke motionärerna veta af. Varfsarbetarne ha, säga de, fordrat högre pensioner, och när Kungl. Maj:t icke kommer med något förslag därom, måste vi göra det. Ja, hvem kan icke fordra pension, om man bara visste, att det hade någon effekt? Nu svara mig herrar motionärer — och det nöjet vill jag icke betaga dem — att det är icke alla, som arbetat i statens tjänst, hvilket däremot dessa daglönare gjort. Jag vill i stället säga, att efter min åsikt saknar denna framställning fog, och det håller jag fortfarande fast vid. Jag vill nu icke vidare ingå på de detaljer, som ovillkorligen beröra denna framställning, därför att det är obehagligt att göra det, men jag tillåter mig, att om igen säga, hvad jag nyss sade, att man icke bör lägga hela skulden på arbetsledningen för den svaga arbetsprodukt, som i flera fall lämnas af dessa daglönare, utan man bör äfven låta dem själfva få sin rättmätiga del af ansvaret för det hela.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag å motionen.

Herr Blomberg: Herr talman! Det kan man ju hålla med herr vice talmannen om, att det skulle vara mycket bra, om alla de, som stå i en sådan ställning, att de på ålderdomen icke ha tillräckligt för sitt uppehälle, kunde få pension, och vi skola hoppas, att den dag icke är alltför aflägsen, då något sådant genom ålderdoms- och invaliditetsförsäkring är genomfördt. Men hvad nu här är fråga om är, att dessa arbetare i statens tjänst skola få den pension, som de behöfva; herr vice talmannen nödgades själf göra den erinran. Och det är ju alldeles gifvet, att staten icke bör lämna dessa sina arbetare åt nöd och brist på ålderdomens dagar. Det är *den* frågan, det här gäller, och då kan jag verkligen icke förstå, hvarför herr vice talmannen skulle komma med det inpass, som jag nyss erinrade om.

Vidare säger herr vice talmannen, att det föreliggande förslaget kan väl icke bifallas på en sådan utredning som den af motionärerna gjorda. Hade man emellertid varit intresserad af att få denna fråga löst, tänker jag mig, att från statsutskottets sida försök skulle ha gjorts att få fram en sådan utredning, men det är naturligtvis så, att intresset icke finns, och då tillgriper

man detta skäl, att det icke finnes tillräcklig utredning. Det är ett gammalt och känt skäl, det har framkommit många gånger förut.

Jag tror, som sagdt, att de skäl, som nu senast presterats, icke äro mera bärande än de, som förut framkommit för den ståndpunkt, som statsutskottet i denna fråga intagit. Det är väl icke skäl i att vidare gifva sig in på frågan om arbetsintensiteten, men det förefaller mig likväl synnerligen märkvärdigt, att den saken skall åter och åter komma fram. Det skälet kan anföras beträffande andra åtgärder än den att gifva dessa fattiga daglönare en pension, som i någon mån åtminstone räddar dem från nöd och brist på ålderdomen.

Herr vice talmannen har alldeles underlåtit att svara på det skäl, hvilket, såsom jag tillåtit mig påpeka, Kungl. Maj:ts proposition anförde år 1904. Vill man åstadkomma en bättre arbetsintensitet, så är en af åtgärderna i sådan riktning just att höja pensionerna, ty det är ju för att få en arbetsduglig personal, som Kungl. Maj:t en gång föreslagit dessa pensioner. Vederbörande myndigheter skulle då kunna lättare afskeda de gamla arbetarne, som icke längre kunna prestera en så god arbetsprodukt, och skaffa arbetsduglig personal i stället. Det skälet har man alldeles lämnat å sido och icke velat beakta. Men det synes mig vara ett mycket talande skäl jämte de öfriga skälen, nämligen att man ur billighetens och rimlighetens synpunkt bör bevilja dessa högre pensioner, som i motionen föreslagits.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Ja, det är obestriddt, att den pension, som för närvarande utgår åt dessa daglönare, är ganska ringa, men statsutskottet har likväl icke kunnat komma till annat resultat i detta fall, än hvad utskottet nu gjort. Utskottet har så sent som år 1904 med anledning af en framställning från Kungl. Maj:t i ämnet pröfvat denna sak. Kungl. Maj:t hade då föreslagit pension åt dessa daglönare till ett visst belopp. Och Riksdagen har senast förra året pröfvat frågan och därvid kommit till det slut, att samma belopp borde utgå, som bestämdes år 1904. Jag tror därför icke, att Riksdagen nu skall vara sinnad att fatta annat beslut än förra året. Detta är anledningen till, att utskottet kommit till det resultat, som vi här se. Jag kan icke tänka mig, att statsutskottet skulle, såsom den föregående talaren nämnde, verkställa utredning på alla möjliga områden, som beröras af till utskottet hänvisade motioner. Sådana utredningar skulle taga årtal, och det är verkligen för mycket begärdt, att ett utskott skall göra sådana.

Utskottet har icke ställt sig emot förslaget, men fordrar, att en fullständig utredning först skulle förebringas, hur en sådan åtgärd som den nu föreslagna skulle gestalta sig. Man kan ju

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.

(Forts.)

*Ang. pensionsstaten
för daglönare
vid flottans
stationer.*

(Forts.)

icke stödjade sig på det skälet, att man hört klagomål framställas från dessa daglönare. Den omständigheten att klagomål hörts, är icke tillräckligt skäl för mig, ty om så vore, skulle nog anspråken bli tämligen stora på alla möjliga håll.

Jag tror, att som frågan nu ligger gör Riksdagen klokast i att bifalla utskottets hemställan och låta frågan i vederbörlig ordning komma inför Riksdagen i form af kungl. proposition.

Jag anholder således om bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Gentemot den siste ärade talaren skall jag be att få fästa uppmärksamheten på att utskottet icke med ett ord i sin motivering antydt, att det slut, hvartill utskottet kommit, hade sin grund i någon bristande utredning. Där är icke alls tal om någon sådan bristande utredning. Och då den siste ärade talaren finner det orimligt, att utskottet skulle vidtaga en utredning, som skulle ha kraft årtal, erkänner jag, att han har fullkomligt rätt. Men här är icke fråga om en sådan utredning. Utredningsspörsmålet ställer sig kort och godt så: anser verkligen Andra Kammaren, att 200 kronor kunna bereda en person nödtorftig bärgning, utan att han behöfver anlita den offentliga fattigvården eller den enskilda välgörenheten?

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall be att få börja med hvad den siste talaren slutade, nämligen hans vädjan till kammaren, om kammaren kunde anse, att det vore ett nöjaktigt understöd, de 200 kronor, som dessa arbetare nu få, efter det de icke längre förmå att arbeta i statens tjänst. Jag ber att få erinra den talaren därom, att de ojämförligt flesta af dessa arbetare, hvarom här är fråga, ha haft långt större förmåner af att vara statens arbetare, än om de hade nedlagt sitt arbete hos en enskild arbetsgifvare. Den omständigheten, att de ha fått en högre betalning och andra förmåner i öfrigt under den tid, då de ha utfört sitt arbete, än hvad de skulle ha fått, om de hade arbetat i enskild tjänst, skall det vara något, som berättigar till pension?

Herr Blomberg tyckes vara liksom litet smått förargad öfver att jag icke hade svarat på en sak bland dem, som han framhållit gentemot mig. Jag ber honom om ursäkt för denna uraktlåtenhet. Men nu skall jag försöka att fylla bristen. Han sade, att den betalning, som dessa arbetare erhållit under den tid de hade arbetat i statens tjänst, var otillräcklig. Och han förutsatte, att, om de fått bättre betaldt och kunnat påräkna högre pension, skulle deras arbete blifvit af långt större värde. Ja, jag vill icke förneka herr Blomberg att ha den uppfattningen, men herr Blomberg lär icke kunna förmena mig att vädja till min egen erfarenhet i detta fall. Och jag vädjar till herrarne samt och synnerligen, som ha någon erfarenhet på dessa om-

råden, huru det i verkligheten förhåller sig med denna sak. Har i själfva verket den följden af den förhöjda aflöning, den förkortade arbetstid och de förmånligare villkor i öfrigt, som arbetarne nu kommit i åtnjutande af mot förr blifvit den, att deras arbetsprodukt blifvit större? Kan man icke i stället med full sanning säga, att arbetsprodukten snarare blifvit mindre?

Således den invändning från herr Blombergs sida, att jag förra gången icke upptog till besvarande hvad jag nu berört, torde han finna svar på i hvad jag blifvit uppmanad att till sist framhålla.

Herr Lindhagen: Herr vice talmannen för, såvidt jag kan förstå, frågan allt mer bort från den sak, som nu föreligger. Vi diskutera ju icke här frågan, huruvida statstjänarna skola ha pension eller icke. Det kan möjligen vara olika meningar om den saken. Men det är en gång fastslaget, att de skola ha pension och detta gäller äfven den klass af statstjänare, hvarom här är tal. Hvad tjänar det då till att taga upp den frågan, huruvida dessa senare statstjänarna böra åtnjuta pension eller icke? I den saken äro ju statsmakterna eniga. Men är man enig om, att de skola ha pension, böra de naturligtvis erhålla ett sådant pensionsbelopp, som kan anses skäligt.

Herr vice talmannen talade om bristande utredning. Men den utredning, som han själf kom med till sist, tror jag icke var så synnerligen lyckad, utan jag tror, att det varit bäst, om den hade uteblifvit. Ty påståendet, att dessa statstjänare icke borde ha någon pension, därför att de i sitt arbete skulle haft högre aflöning och större förmåner i öfrigt, än om de varit anställda i enskild tjänst, det påståendet är nog icke så riktigt. Det lär i själfva verket vara alldeles tvärtom, enligt hvad som sagts mig. Jag har för öfrigt aldrig hört talas om, att staten skulle betala sina löntagare mera än den enskilde. Det torde snarare förhålla sig på motsatt sätt. I alla händelser tror jag icke, att det finnes någon utredning om den saken.

Det behöfs icke någon vidlyftigare utredning i denna fråga. Ty motionärerna grunda sitt förslag på den utredning, som Kungl. Maj:t har gjort 1904. Saken är således oerhördt enkel. Och hade statsutskottet velat befrämja frågan och ansett sig behöfva detaljerade upplysningar i hvad mån förhållandena blifvit ändrade, sedan 1904 eller ansett, att det behöfde närmare belysas, hvari motionärernas förslag skilde sig från Kungl. Maj:ts förenämnda framställning, hade utskottet säkerligen blott behöft vända sig till sjöförsvarsdepartementet för att inom ett par dagar få kompletterande upplysningar i dessa afseenden. Det är sålunda på Kungl. Maj:ts förslag 1904, som motionärerna byggt sitt förslag, hvilket också till sina belopp väsentligen öfverensstämmer med hvad Kungl. Maj:t då föreslagit.

Ang. pensionsstaten för daglönare vid flottans stationer.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf nu propositioner först på bifall till utskottets hemställan i denna punkt och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i femte punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 132 ja mot 67 nej, och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 6—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionärers barn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

I en till Riksdagen aflåten proposition hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att folkskollärare eller folkskollärarinna, som af svenska kyrkans mission eller enskildt missions-sällskap utsändes till hedniska länder för att undervisa svenska missionärers barn, finge under de villkor, Kungl. Maj:t efter underdånig ansökning i hvarje särskildt fall föreskrefve, vinna delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *A. G. L. Billing* och *Persson* i Tällberg, hvilka föreslagit, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Efter punktens föredragning begärdes ordet af

Chofen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Hamarskjöld, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det är en mycket liten fråga, som nu föreligger. Det gäller, huruvida en examinerad folkskollärarinna, som tar anställning utanför Sverige för att undervisa svenska missionärers och andra på platsen boende svenskars barn, skall under det hon vistas i utlandet få räkna tjänsteår och, när hon kommer tillbaka, äga pensionsrätt. På framställning af Svenska missionsförbundet har Kungl. Maj:t afgifvit proposition, men Riksdagens statsutskott har afstyrkt framställningen.

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsbarn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.
(Forts.)

Det bör kunna vara klart för hvar och en, att svenskar, som bo t. ex. i Kina, som det här närmast är fråga om, eller i andra länder långt bort, ha mycket svårt att få undervisning åt sina barn, och följderna har därför hittills alltid varit, att, när barnen nått den ålder, att de behöft undervisning, så ha de måst skickas hem till Sverige. Jag behöfver väl icke påpeka, huru svårt det skall vara för föräldrarna, att, så snart barnen blifvit en 7 eller 8 år gamla, nödgas skicka dem ifrån sig för att kanske icke få återse dem på många år. Det är för att råda bot på detta och för att göra det möjligt för föräldrar, som bo i utlandet, att något längre få behålla sina barn, åtminstone till den åldern, då de blifva i behof af högre undervisning, som denna proposition har blifvit framlagd.

Nu har direktionen för folkskollärarnes pensionsinrättning afstyrkt bifall till förslaget. Direktionen har härvidlag handlat efter sitt reglemente och har icke kunnat handla annorlunda, ty den har icke någon befogenhet att meddela någon sådan pensionsrätt, men Riksdagen har rätt att göra undantag ifrån gällande reglemente.

När det var fråga om anslag till den svenska skolan i Berlin, gjordes den invändningen, att det tjänade så litet till att bekosta någonting på de svenska barnen i främmande land, därför att de i de allra flesta fall icke komme tillbaka till Sverige, utan så småningom blefve utlänningar. En sådan invändning kan icke göras härvidlag. Ty all erfarenhet har hittills visat, att de allra flesta barn af svenska missionärer komma tillbaka till Sverige och bli svenskar helt och hållet. Således kan man ju icke förneka, att det är ett rent svenskt intresse, som här borde tillgodoses. Såvidt jag kan förstå, kommer förslaget heller icke att medföra någon utgift för statskassan. Jo, det kan ju i framtiden tänkas bli en liten utgift, därigenom att staten bidrager till pensionskassan, hvarigenom det medelbart skulle bli någon utgift för dessa lärarinnor, men den utgiften är synnerligen liten och borde åtminstone icke här kunna ställa sig hindrande i vägen för bifall till propositionen. Jag tycker således, att det

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsärens barn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

är starka billighetsskäl, som tala för att staten skulle göra någon-
 ting för att äfven i ett sådant fall som detta, när det gäller
 undervisning åt svenska barn så långt borta som i Kina, icke
 något hinder ställes i vägen för erhållande af svenska lärarinnor.

Mot det att staten i öfrigt skulle understödja svensk skol-
 verksamhet i utlandet, har förr i denna kammare uttalats be-
 tänkligheter och det har till och med sagts, att detta är en ren
 orimlighet. Jag vill då bara erinra om, att t. ex. Tyskland
 lär årigen betala omkring 800,000 riksmark för upprätthåll-
 lande af tysk skolverksamhet i främmande länder. Nu är vis-
 serligen Tyskland ett ofantligt stort land gentemot Sverige, men
 så är också 800,000 riksmark en betydligt stor summa, under
 det att här icke är fråga om något anslag alls.

Jag hemställer därför, om icke kammaren skulle vilja ogilla
 utskottets förslag och bifalla Kungl. Maj:ts framställning.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Ja, det är ju möj-
 ligt, som herr statsrådet nämnde, att det icke skulle bli så stora
 ekonomiska utgifter för statsverket, men jag tycker ändå icke
 det är lämpligt, att vi här skulle börja hjälpa till att exportera
 våra skollärarkrafter till främmande länder. Vi ha icke så myc-
 ket skollärare här i Sverige, utan det klagas tvärtom mycket
 öfver den rådande lärarbristen. Jag kan icke heller finna, att
 ett bifall till förslaget är af behovet påkalladt.

Här skickas årigen ut missionärer. Äro då verkligen icke
 dessa personer, som resa ut till främmande länder för att mis-
 sionera, så pass kunniga, att de själfva kunna undervisa sina
 barn, eller kan åtminstone icke någon af dem taga sig an under-
 visningen äfven af de andras barn? Jag tycker således, att det
 är bra mycket begärdt, att vi skola anställa särskilda lärarinnor
 för att undervisa dessa missionärens barn.

Jag kan därför, herr talman, icke annat än vidhålla utskot-
 tets förslag i detta fall och ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det är sant, som
 utskottet anmärkt här, att direktionen öfver folkskollärarnes pen-
 sionsinrättning har afstyrkt framställningen, och däri tycker jag,
 att direktionen har gjort fullkomligt rätt. Om vi läsa direktio-
 nens yttrande, finna vi, att det är endast af formella skäl, som
 direktionen har afstyrkt framställningen; och i likhet med ut-
 skottet delar jag direktionens uppfattning och tycker, att direk-
 tionen har gjort rätt därför att direktionen icke skulle hafva
 skött sin tjänst ordentligt, om direktionen tillstyrkt förslaget.
 Ty det finnes ett stadgande, som absolut lägger hinder i vägen,
 det nämligen, att det i fråga om pensionering endast gäller lärare
 och lärarinnor, som undervisa i skolor inom riket, men de lärar-
 innor, som det nu är fråga om, ha verkställt undervisning utom

riket. Det är således en formsak enligt mitt förmenande, som lagt hinder i vägen, och vi finna också ganska tydligt af direktionens senare utlåtande, att direktionen i själfva verket icke haft något emot, att det ifrågasatta medgifvandet beviljades.

På sidan 70 i föreliggande betänkande finna vi angifvet, hurusom direktionen så att säga just anvisat den väg, på hvilken man bör gå för att bevilja denna lilla rättighet. Det är ju icke fråga om ett uppoffrande från statens sida af ett enda öre, utan blott att för dessa lärare och lärarinnor, hvilka eventuellt fara ut till främmande länder för att undervisa därvarande svenskars barn, bereda möjlighet att få tillgodoräkna sig tiden härför såsom tjänsteår för grundläggande af rätt till pension. Jag tycker, att detta är en billighetsfråga, helt enkelt, och en rättfärdighetsfråga också, om man så vill, hvarför jag vågar hoppas, att åtminstone denna kammare skall finna det riktigaste vara att bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Nu anmärkte herr Hans Andersson, mycket riktigt för öfrigt, att det råder lärarbrist i vårt land, och att man därför icke skulle uppmuntra export till främmande länder af våra lärarkrafter. Ja, detta är ju en sida af saken. Men jag tror, att det också finnes en annan sida, och den skulle jag nu vilja framhålla, nämligen att vi icke böra endast på grund af formella skäl lägga svårigheter i vägen för dem, som hafva utbildat sig till lärare, och icke heller afskräcka folk från att söka utbilda sig på detta område. Detta är också en sida, som bör tagas i beaktande, och därför bör man äfven från den synpunkten kunna vara med om Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, till hvilket jag, herr talman, yrkar bifall.

I detta anförande instämde herrar *Eriksson* i Älgered, *Olsson* i See, *Sundin*, *Anderson* i Baggböle, *Sædén*, *Thavenius*, *Larsson* i Lund, *Hazén*, *Hultkrantz*, *Sandin* i Grums, *Canell*, *Jansson* i Krakerud, *Risberg*, *Johansson* i Aflösa, *Fornander*, *Ericsson* i Alberga, *Hellgren* och *Jonsson* i Lycksele.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! För min del vill jag instämma i det gjorda yrkandet om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt, och som skäl därför tillåter jag mig anföra några ord. Jag vill icke så mycket orda om detta såsom en missionsfråga, ehuruval äfven den sidan ingår i saken, och ej heller vill jag fästa mig så mycket vid att, såsom angifves i svenska missionsförbundets skrifvelse, intagen i den kungliga propositionen, här skulle föreligga också en barmhärtighetsfråga, fastän äfven detta ingår såsom ett moment härvidlag, om man besinnar hvilka stora svårigheter missionärer, som äro bosatta i aflägsset liggande främmande länder, hafva, då det gäller att gifva sina barn en ordentlig skoluppföstran. Men hvad

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsrättning för i utlandet för svenska missionsnärers barn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

(Forts.)

*Ang. delaktig-
het i folkskol-
lärarnas pen-
sionsinrätt-
ning för i
utlandet för
svenska mis-
sionärers barn
anställda
folkskollärare
och folkskol-
lärarinnor.*

jag vill framhålla är det, att man bör se saken än vidare, söka lägga an på litet större vy i densamma.

Herr statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet har nyss sagt, att detta icke vore någon så stor fråga. Jag medgifver också, att frågan icke är så stor från ekonomisk synpunkt sedd. Staten komme härvid att få vidkännas ringa eller rent af inga utgifter, men den kan ändå hafva en ganska stor innebörd. Låtom oss se den till sin del såsom en kulturfråga och ett fosterländskt intresse.

Hvad särskildt beträffar herr Hans Anderssons i Nöbbelöf invändning, eller att missionärerna finge antagas äga den utbildning, att de kunde själfva undervisa sina egna barn där ute, så förhåller det sig i detta afseende med missionärerna som med vårt eget lands inbyggare, eller att det visserligen finnes många personer, som böra anses hafva sådan utbildning, att de kunna undervisa sina egna barn själfva, men att det därför icke är sagdt, att de äro i tillfälle att göra detta; vanligtvis hafva de icke tid därtill. På samma sätt förhåller det sig med missionärerna; de hafva i de flesta fall icke tid därtill. De hafva minsann icke heller några goddagar, utan äro oftast mycket ansträngda i sitt arbete för missionen.

Vi veta ju också, eller böra veta, att missionen på samma gång icke så sällan innebär kulturarbete i allmänhet. Ofta föregår missionen många andra goda sträfvanden. Betydande vetenskapliga upptäckter ha åtföljt missionärernas arbete. Och om jag tänker på sådana missionärer, som herr Erik Lund på Filippinerna, hvilken nyss gjort den första öfversättningen af Nya Testamentet på ett af de språk, som talas å Filippinerna — ett arbete, som måste anses stort och epokgörande — eller om jag tänker på doktor Erik Nyströms epokgörande bibelöfversättningsarbete i Nordafrika, eller på svenska baptisternas missionär E. W. Sjöbloms mycket omtalade arbete i Kongo, hvilket fäste snart sagdt hela den civiliserade världens uppmärksamhet på detta land, eller missionärerna Lahmans och Westlings betydelsefulla arbete i mellersta Afrika, eller missionär Sandegrens stora och tålamspröfvande verksamhet i Indien, eller doktor Ribbings läkaremissionsarbete i Palestina, måste jag säga, att alla dessa gjort sådana inlägg, icke blott i missionsarbetet utan ock i kulturverksamheten, att detta i allmänhet är och kommer att blifva till stor heder för Sverige. Deras arbeten hafva ock omnämnts i vida kretsar i utlandet. Herr Lahman t. ex., som öfversatt bibeln på fiotispråket, har kallats till ledamot af ett betydande vetenskapligt sällskap i London, och flere af missionärerna, både fosterlandsstiftelsens, svenska kyrkans och svenska missionsförbundets, hafva af vetenskapsakademien fått medalj för de inlägg, de gjort under tiden för sin missionsverksamhet. Vid tanken på detta synes det mig, som om Riksdagen skulle vara väl

(Forts.)

försvarad, om den gifve den lilla hjälp, som ligger i bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Det är också många andra synpunkter, hvarom jag här skulle vilja erinra, men jag kan förbigå dem, eftersom föregående talare framhållit åtskilliga af dem.

Jag har med dessa mina ord, herr talman, velat på det varmaste och innerligaste vädja till kammaren, att den måtte bevilja denna lilla nu begärda anspråkslösa lättnad i missionärer-
nas eljest ofta mycket mödosamma och maktpåliggande arbete där ute på missionsfältet. Det är ju icke meningen att upprätta skolor på allt för många platser; sådant kan icke gå för sig öfverallt, det är ju otänkbart. Men hvad särskildt angår Kina, skulle det vara synnerligen lämpligt om, såsom redan är framhållet, denna lilla förmån beviljades, och därför vill jag, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt.

*Ang. delaktig-
het i folkskol-
lärarnas pen-
sionsinrätt-
ning för i
ullandet för
svenska mis-
sionärens barn
anställda
folkskollärare
och folkskol-
lärarinnor.
(Forts.)*

Herrar *Hörnsten, Pehrsson* i Österby, *Johansson* i Jönköping och *Ström* instämde häruti.

Herr Thorsson: Den sista ärade talaren hemställde om bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt, enär det eljest skulle blifva mycket svårt att för undervisning af de svenska missionärernas i utlandet barn kunna erhålla lämpliga lärarkrafter. Det förefaller mig emellertid, som om hela denna missionering vore en sorts undervisning, och då synes det mig vara kaka på kaka att skicka ut undervisare, som särskildt skulle meddela undervisning åt *undervisarnes* barn. Det talas ju också jämt och ständigt om det stora besvär vi hafva för att meddela en ordentlig undervisning åt de barn, som finnas här hemma i vårt lands mera glest befolkade trakter, och huru svårt det är att erhålla ett för denna undervisning nödigt antal lärare. Skulle icke redan *det* utgöra ett tillräckligt starkt skäl för bifall till utskottets hemställan om afslag på Kungl. Maj:ts nu föreliggande framställning? Den synpunkten framhålles ofta, att vi böra försvenska och till vårt eget land draga den i gränstrakterna lefvande befolkningen, så att den kommer att känna sig närmare förbunden med den öfriga delen af vårt land. Jag tror, att detta också är en synpunkt, som vi böra taga med i beräkningen, och jag anser, att vi först böra söka fylla behovet af lärarekrafter i vårt eget land, innan vi understödja emigrerande lärare.

Jag tviflar för öfrigt på, huruvida det verkligen kan vara en den svenska staten åliggande uppgift att försöka omvända kineserna till kristendomen, och med denna uppfattning kan jag icke inse, att Riksdagen såsom representant för den svenska staten har den allra ringaste förpliktelse att bevilja något anslag, i hvilken form det nu vara må, i och för undervisning af de

Ang. delaktig- svenska missionärers barn, som födas i Kina, utan det får blifva
het i folkskol- en uppgift för den frivilliga missionsverksamheten.

Jag är därför af den uppfattning, att Riksdagen bör stödja
någon för i utskottets i denna punkt gjorda afslagsyrkande, till hvilket jag,
utlandet för herr talman, således ber att få yrka bifall.

svenska mis-
sionärersbarn
anställda
folkskollärare
och folkskol-
lärarinnor.

(Forts.)

Herr Räf: I fråga om denna punkt ber jag att få säga:
Kungl. Maj:t har till Riksdagen aflåtit en proposition därom,
»att folkskollärare eller folkskollärarynna, som af svenska kyrkans
mission eller enskildt missionssällskap utsändes till hedniska
länder för att undervisa svenska missionärers barn, må, under
de villkor Kungl. Maj:t efter underdånig ansökning i hvarje sär-
skildt fall föreskrifver, vinna delaktighet i folkskollärarnas pen-
sionsinrättning». Emellertid har statsutskottet nu hemställt om
afslag å denna Kungl. proposition; men herrar biskop Billing
och Daniel Persson hafva häremot afgifvit sin reservation och
ansett, att framställningen i fråga borde bifallas. Och då jag
kommer att afgifva min röst i öfverensstämmelse med denna
herrar Billings och Perssons reservation, så ber jag härmed få
säga, att jag gör detta därför att framställningen i fråga afser
ett statens erkännande åt missionen i allmänhet och icke åt en-
dast statskyrkans eller något annat visst missionssällskap; att
framställningen afser att något lätta på ett bekymmer i missio-
närernas uppförande och oegennyttiga verksamhet, nämligen be-
kymret om sina egna barns uppföstran och undervisning; att
framställningen äfven i högsta grad innebär fosterlandskänslans
och svenskhetens uppväckande, bevarande och stärkande hos
barnen i fråga, något som ju härom dagen var det hufvudsak-
ligaste argumentet för anslaget till svensk undervisning för
svenska barn i Berlin; att framställningen icke afser större för-
måner än t. ex. kyrkans tjänare åtnjuta, när de äro sjömans-
eller andra missionärer; och att framställningen i någon mån
innebär verkligt frisinnade och därför nationellt samlande idéer.

Herr talman! Med anledning af hvad jag nu sagt, ber jag
att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reser-
vationen, som sammanfaller med den i Kungl. Maj:ts proposition
gjorda framställningen.

Med herr Räf förenade sig herrar *von Schéele, Danielsson*
och *Gustafsson* i Mjölby.

Herr Starbäck: Det förefaller mig ändå, som om Andra
Kammaren, i fall den nu bifaller Kungl. Maj:ts förevarande
framställning, därmed skulle bifalla en framställning, som nästan
alldeles saknar utredning. Bifallet skulle då lämnas endast och
allenast på den grund, att man har den gifna föreställningen,
att allt understödande af missionsarbetet måste vara af en syn-

nerligen välsignelsebringande verkan. Det är därför, som vi skulle bifalla detta. Jag har då velat, att åtminstone en röst skulle i denna kammare höjas och uttala tvifvel om nyttan af hela detta missionsarbete och angående möjligheten af att detta arbete medför några stadigvarande, välsignelsebringande resultat. Jag skall nu icke tillåta mig att uttala något tvifvel, huruvida missionärernas arbete — som väl får anses hufvudsakligast riktadt på åstadkommande af omvändelser och först sekundärt på rent vetenskapliga förhållanden — icke möjligen kan i enstaka fall, då en hedning omvändes till den kristna läran, vara af välsignelsebringande art. Men jag skulle vilja hafva en utredning, huru många hedningar som härigenom för hvarje år blifva omvända, vidare huru mycket hvarje sådan omvänd hedning kostar Sverige och till sist — det allra viktigaste — huru länge de omvända hedningarna stå kvar i den nya läran, och hvilket arbete de i sin tur utföra för att bidraga till kristendomens utbredande. Detta vore en grundläggande utredning för denna fråga, men den saknas absolut. Det kan ju hända, att en sådan utredning framlägges under diskussionens lopp, och i så fall skall jag blifva en mycket intresserad åhörare.

Men det är en annan sak, som synes mig ännu mera bestämmande i denna fråga. Vi ha haft långa debatter icke endast denna riksdag utan äfven under föregående riksdagar, hvarunder från intresserad håll framförts stora bekymmer angående bristen på folkskollärare och folkskollärarinnor, och hos flera af dem, som nu instämt i yrkandet på den kungl. propositionens bifallande, väckte det argument stor anklag, som riktades från smålandsbänken mot en föregående ecklesiastikminister. Hvad är det nu man är i färd med att göra? Jo, att plocka bort och skicka ut lärarinnor till hednamissionen i Afrika, Asien och särskildt Kina — det spelar icke så stor roll, hvilket land det är. Dessa länder äro stora. Afrika är minsann ingen liten världsdel och Kina har sina 400 miljoner innevånare. Är det då fråga om att så småningom till den kristna läran omvända dessa stora världsdelars befolkning, ja, då torde det absorbera en sådan mängd af folkskollärare och folkskollärarinnor från vårt land, att jag tror, att herrarne böra betänka sig mer än en gång, innan Ni gifva Eder in på den vägen. Ty det torde icke ha någon betydelse, om man till länder med en så stor folkstock och med en så urgammal kultur skickar ut *en* lärarinna. Det är denna synpunkt, som gör, herr talman, att jag finner det vara riktigast, att, så länge här icke föreligger den allra ringaste utredning, huru många sådana folkskollärarinnor som missionen behöfver för sina ändamål, icke bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsrättning för i utlandet för svenska missionsnärers barn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Höjer, Branting, Kjellberg, Wallis, Tengdahl, Thylander* och *Larsson* i Lund.

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsbarn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Hammar skjöld: Herr talman! Den siste talaren sade, att frågan saknade all utredning. När jag hörde detta, tänkte jag att därmed menades, att det icke finnes någon utredning om, huru många svenska barn det är fråga om att undervisa, och det kunde varit någon reson i den tanken. Men talaren ville ha en utredning, huru många hedningar som missionärerna omvänt, och jag kan icke begripa, hvad detta har med denna sak att göra. Icke det minsta. Här är icke fråga om att omvända hedningar, utan här är fråga om svenskar och svenska barns undervisning.

(Forts.)

Sedan skrämdde han oss med att Kina är ett ofantligt stort kulturland med 400 miljoner invånare och att, om vi skickade ut undervisare i förhållande till de 400 miljonerna, Kina skulle absorbera allt, hvad vi ha af lärarinnor här i landet. Det har alltid varit en så omtyckt sport att måla den onde på väggen för att sedan få piska honom, men jag tycker, att den fula gubben är så ofta anlitad och så ofta piskad, att vi nu kunde låta honom få vara i fred, ty detta är icke annat än att skrämma med ett spöke, som icke finns. För mig spelar icke den saken en hufvudroll, att det är missionärers barn, som skola undervisas, utan hufvudsaken för mig är en annan. Det är ett svenskt intresse, det här gäller. Det är svenska barn, som vi skola skaffa undervisning; om det är missionärers eller icke är för mig icke hufvudsaken. I den hemställan till regeringen, som föranlett Kungl. Maj:ts proposition, framhålles, att på de platser, särskildt i Kina, där det finnes svenska missionärer, finnes också ett icke så litet antal svenskar anställda i handelssyfte och dylikt, och det är äfven för deras barn, som denna undervisning är afsedd.

Slutligen ber jag att få erinra om en omständighet, som finnes uttryckligen påpekad i Kungl. Maj:ts proposition, nämligen att det är meningen, att ingen lärarinna skulle kunna erhålla den begärda tillåtelsen, utan att Kungl. Maj:t pröfvat saken; i hvert enda sådant fall skulle Kungl. Maj:t äga att bestämma. Tro då herrarne, att man här har anledning att måla upp detta fula spöke? Jag tror icke saken är så farlig.

Herr Söderberg i Hobbarn: Herr talman! Jag kan vara mycket kortfattad, då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har återfört frågan till dess egentliga område. Emellertid begärde jag ordet, då herr Thorsson för en stund sedan var ute och sväfvade i rymderna, och herr Starbäck följde honom också på färden, som visade sig af de funderingar, han hade, att man borde låta utreda, huru många hedningar som blifvit omvända och hvilka barn, som skulle ha nytta af denna undervisning. Jag förstår, att han syftade åt något sådant. Men jag kan icke förstå, hur han kunnat yttra sig på detta sätt, då

ju här endast är fråga om, att staten bör lämna sådana lärare och lärarinnor rätt att fortfarande få tillhöra den pensionsinrättning, som de börjat göra afsättningar till, äfven sedan de fått sitt arbetsfält ute bland missionärernas barn i hednavärlden på längre eller kortare tid. Emellertid gäller det här icke några kostnader för staten alls. Det är icke fråga om att underhålla eller aflöna dessa lärare och lärarinnor, ty det komma respektive missionssällskap naturligtvis att göra. Att bedriva missionsverksamhet bland hedningarna är missionärernas uppgift, och jag ansluter mig till de talare, som ha sagt ifrån, att missionsverksamheten bland hedningarna bör vara en fri sak, ett arbete som helt och hållet är byggdt på de frivilliga bidragen och det frivilliga intresset. Däri äro vi alldeles ense. Men här gäller endast frågan, huruvida en lärare eller lärarinna, som har anställning en längre eller kortare tid i missionssällskapens tjänst för att undervisa missionärernas barn, skall få behålla sin rätt till pension eller icke. Här är anfördt ett fall i den kungl. propositionen rörande ett missionssällskap, som gått in till Kungl. Maj:t och begärt sådan rätt för en enda lärarinna i Kina. Hon har anställning i Stockholm och har fått tjänstledighet på ett år, och nu är frågan, huruvida Riksdagen skall bifalla framställningen, att hon må vara berättigad till pension, äfven om hon skulle stanna där ute någon längre tid.

Jag anser, att detta är en mycket liten fråga. Men om Riksdagen bifaller den kungl. propositionen, så kan detta endast vara att fatta som ett erkännande, ett handtag och en uppmuntran åt de sällskap, som genom mycket stora uppoffringar af penningar och krafter arbeta i kulturens, människokärlekens och kristendomens tjänst. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr Byström: Herr talman! Jag skall åter be att få säga några ord förnämligast med anledning af herr Starbäckes yttrande.

Det förvånar mig icke, att han uttalat sig som han gjort med den uppfattning, han har om dessa frågor, och hvar och en har ju frihet att yttra sina tankar. Men jag vill säga, dels att missionen kan uppvisa många vackra resultat, och dels att han bör icke vara rädd för att det blir så många, som skulle komma i åtnjutande af denna förmån. För det första är det en omöjlighet, att det skulle bli så många, att lärare- eller lärarinneantalet här hemma något nämnvärdt minskades, och för det andra äro villkoren sådana, att icke hvem som helst kan gifva sig af dit ut på missionsfältet för att undervisa svenska missionärers barn. Dessutom är jag öfvertygad, att vi få tillbaka till Sverige många af dessa svenska undersåtars barn. Och det är väl en fosterländsk gärning att bibringa de barn, som födas där

Ang. delaktighet i folkskol-lärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsanställda folkskollärare och folkskol-lärarinnor.

(Forts.)

Ang. delaktighet i folkskol-lärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsbarn anställda folkskollärare och folkskol-lärarinnor.

ute af svenska föräldrar, kunskaper, att meddela dem något af den svenska bildningen, att gifva dem något af det bästa af vårt språk och vår historia och äfven lära dem, att det finnes något, som vi här ofta och med hänförelse sjunga om i sången: »Du gamla, du fria, du fjällhöga nord, Du tysta, du glädjrika sköna, Jag hälsar dig vänaste land uppå jord, Din sol, din himmel, dina ängder gröna.»

(Forts.) Det är icke heller något alldeles speciellt undantagsfall, som nu är i fråga. Det gäller t. ex. beträffande svenska präster i London, i Paris, i Hamburg och i Berlin och en del andra platser sådana bestämmelser, som nu önskas. Fastän de verka på utländska platser, få de likväl räkna sig till godo tjänsteår. Skulle det då vara oriktigt eller orimligt att, om svenska lärarinnor utsändas för ifrågavarande ändamål, de också finge räkna sig till godo tjänsteår?

Så vill jag säga ännu en gång, att man icke får underskatta det arbete i allmänt kulturellt afseende, som missionen utfört. Och jag vågar påstå, att alla, som närmare studerat den intressanta missionshistorien, skola erkänna, att det icke endast är en och annan, utan många missionärer, som ute i missionsländerna hedrat och hedra gamla Sverige, och det kanske lika mycket som en del af dem, som åtnjuta aflöning under tredje hufvudtiteln. Jag skall därför be att ytterligare få anhålla, att kammaren måtte behjerta saken och bifalla reservanternas yrkande, hvilket är detsamma, som det Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr *Forssling* instämde häruti.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skall bara be att få framställa en fråga till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Jag förmodar i alla fall, att det behöfves missionärer därute för att det skall finnas några missionärsbarn att undervisa, och missionärer äro väl till för att utbreda missionen. Om dessa lärarinnor skola ersättas med vikarierande lärarinnor här hemma, hvilket måste ske, om deras platser bli tomma, så uppkomma besvär och kostnader, och dessa kostnader bli ett indirekt tillskott af statsmedel till missionen. Det är för mig omöjligt att förstå annat. Hvad jag yttrat står sålunda i sammanhang med denna fråga, som är en fråga, huruvida staten verkligen bör anse det riktigt att på detta sätt understödja missionen. Och jag är rädd för att, om staten gör det, det kommer att verka som en uppmuntran för de religiösa ifrarne för den svenska hednamissionen, och det kan då bli ännu en emigration, som vi få bekymmer för och måste ordna med. Herrarne skratta och tycka naturligtvis, att detta är en obetydlig sak. Ja, det tyckte man också, när det var fråga om skolan i

Berlin. Och jag hoppas, att, när vi komma längre fram i denna hufvudtitel och behandla frågor, som röra obetydliga be-<sup>Ang. delaktig-
het i folkskol-
läraernas pen-
sionsinrätt-
ning för i
utlandet för
svenska mis-
sionärsbarn
anställda
folkskollärare
och folkskol-
lärarinnor.</sup> lopp, herrarne då också måtte ha samma uppfattning, när det gäller dem. Det få vi se då.

Jag skulle nog också våga taga upp till bemötande, hvad som här yttrades om den fula gubben, som jag skulle målat upp på väggen. Men jag vet icke, om jag vågar säga min ärliga mening, ty då blefve det kanske en debatt, som icke toge slut så snart. Och därför skall jag uttrycka mig mycket försiktigt. Jag tror nämligen, att den där fula gubben, som målas upp på väggen, i själfva verket är just den, som de, som ifra för missionen, måla ut i det svartaste Afrika och det gulaste Kina.

Den fula gubben tror jag knappast finns i en så hög grad, att det nödvändigt behöfver gifvas något understöd åt svenska missionen. Emellertid fann jag i min ärade vän herr Byströms anförande nyss en glimt af förståelse, och jag vill därför uttala den förhoppningen, att om det nu blir så, att svenska staten på detta sätt skall understödja lärarinnor och lärare, som fara ut, man också vederbörligen undersöker, att de äro mycket väl skickade till att undervisa i sång, så att man där på de soliga stränderna af gula floden och på andra håll verkligen får klart för sig betydelsen af den gamla sången: »Du gamla, du fria, du fjällhöga nord».

Herr Thorsson: Endast ett par ord. En föregående ärad talare påstod, att jag skulle ha sväfvat ut i rymden. Jag vill dock säga, att jag hållit mig inom Sveriges gränser; men herr Söderberg i Hobbarn förirrade sig till Kina, så det är väl snarare han, som sväfvat ut i rymden. Jag kan icke förlika mig med den tanken, att missionsverksamheten därute i Kina skall på något sätt understödjas af den svenska statskassan. Det är ur den synpunkten jag ser frågan och vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag hade icke tänkt yttra mig vidare uti denna fråga; herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sade, att det var en obetydlig fråga, och det trodde jag också och hade därför icke fäst mig så mycket vid den. Men nu ha vi af en talare på jönköpingsbänken fått höra, att denna fråga kanske icke är så obetydlig, som vi inbillat oss. Han sade, att det här icke egentligen gäller själfva utgiftsfrågan, utan om staten skall så att säga sanktionera den svenska missionsverksamheten i främmande länder. Om detta är meningen här, då tror jag, mina herrar, att vi böra betänka oss mera än en gång, innan vi godkänna detta förslag. Om Riksdagen nu på detta sätt sanktionerar missionsverksamheten, blir nog nästa steg det, att man inkommer med begäran, att vi

(Forts.)

Ang. delaktighet i folkskolararnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsbarn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

skola lämna direkt anslag till missionsverksamheten, och då kanske det icke blir så lätt att hålla tillbaka, om staten nu gifvit sig in på något sådant, som här föreslås. Detta gör, att jag för min del än mera bestämdt vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Hellgren: Man har fört denna fråga in, enligt mitt förmenande, på ett område, dit den egentligen icke hör. Jag har åtminstone fattat saken så, som om det här gällde egentligen en nationell sak. Det är fråga om, huruvida man skall åt barn till svenska föräldrar, som vistas i främmande land, bereda möjlighet att förvärfva kunskaper, som vi här hemma meddela åt våra barn, på det att, när de framdeles återvända till Sverige, de ej måtte stå alldeles utan dessa kunskaper.

Jag har icke någon lust och finner icke anledning att diskutera med herrar Starbäck, Thorsson & konsorter om missionen. Jag tror icke, att det tjänar något till. Den saken är alldeles för fjärran för dessa personer.

Herr Andersson i Nöbbelöf sade, att det borde finnas några af missionärerna, som skulle kunna undervisa deras barn. Men nu är det ju så, att missionärerna icke utbildats för att hålla folkskolor för på missionsfältet vistande missionärers barn utan för den direkta missionsverksamheten. Det fordras, såsom man vet, pedagogisk utbildning för att undervisa i sådana ämnen. Den lärare eller lärarinna, som skulle åtaga sig att fara ut för att undervisa missionsbarn, skulle icke hafva någon annan mission att utföra, såvidt jag åtminstone känner saken, än just att undervisa barnen i svenska folkskolans ämnen. Den enda skillnaden skulle vara den, som skulle betingas af klimatiska förhållanden, nämligen att man icke torde kunna hafva samma tider som folkskolan här hemma och kanske icke heller samma antal undervisningstimmar i veckan, och så vidare. Det är nu den skiljaktighet, som i denna del kunde förekomma.

Vidare har det talats om, och det har också sagts af samma ärade talare, att vi icke skulle bifalla förslaget därför att det då skulle blifva ett exporterande utaf lärarkrafter — det har för öfrigt framhållits utaf flera — till främmande land. Men jag tror, att herrarne icke böra vara förskräckta för den saken. Det är icke så lockande att fara ut till missionsfälten, äfven om man icke far ut som missionär, utan far ut för att undervisa missionärernas barn. Det är nog icke så många, som vilja vara med om det. Behovet däraf är för öfrigt icke heller så stort. Det blir nog icke så många ställen, som det här kan vara fråga om. I den delen tror jag farhågorna äro mycket uppjagade, och att man inbillar sig annat, än hvad man verkligen i den vägen skulle kunna hafva att frukta.

Man har också sagt, att saken icke är utredd. Det var näm-

ligen herr Starbäck, som sade det; och han ville veta, huru många hedningar, som blifvit omvända, och huru många, som stå kvar, sedan de blifvit omvända. Ja, en sådan utredning tror jag icke, att någon, mer än möjligen herr Starbäck, skulle kunna åstadkomma. Huruvida herr Starbäck själf blifver kvar intill sin lefnads slut i den lifsåskådning, han nu har, tror jag verkligen icke ens han själf eller någon annan här i kammaren skall kunna garantera. Vi kunna icke heller veta, huruvida hedningarna, som öfvergått till kristendomen, komma att kvarstå vid densamma. En sådan begäran är alltså fullkomligt orimlig.

Vidare sades det också, att Asien var ett mycket stort land, och att det därför ingenting hade att betyda, om en eller annan lärarinna komme dit, utan att det måste vara en hel del sådana, som skulle fara dit. Nu är det ju emellertid icke fråga om den saken utan endast om att skicka ut en lärare eller lärarinna för att undervisa barnen till svenska missionärer, som äro ute i Asien. Jag tycker verkligen, att, då Riksdagen nyligen beslutat att bevilja ett anslag för undervisning åt barnen af svenska eller åtminstone delvis svenska föräldrar i Berlin — ty det kan vara så, att endast fadern är svensk och modern är tyska eller tvärtom; och dessa barn äro dock icke svenska medborgare — men då Riksdagen i alla fall har ansett lämpligt, att de skulle blifva undervisade i svenska skolämnen och därför anslagit ett bidrag, så förstår jag verkligen icke, huru man skulle kunna vara med om att underlåta att i detta fall bifalla framställningen i den nu föreliggande frågan. Här är det verkligen svenska medborgares barn, som skola erhålla undervisning. Sägna hvad man vill, blir det icke några utgifter för staten att tala om. Ty missionsällskapen i fråga, som få sådan lärare eller lärarinna, skola ju betala de utgifter, som eljest skulle göras af kommunen för honom eller henne, såväl när det gäller aflöning som pensionsavgifter. Frågan är här blott, huruvida en sådan lärare eller lärarinna skall kunna få räkna tjänsteår och få stå kvar i pensionskassan. *Det* tycker jag är en så rimlig begäran, så jag anser det skulle vara det minsta, som Riksdagen borde göra, att bifalla Kungl. Maj:ts proposition i detta afseende.

Det är egendomligt, att man bland dem, som framför allt hålla på det fosterländska och tala om det nationella, just skall finna personer, som äro emot, att man skall i detta afseende verka för det, som jag åtminstone anser vara nationellt och för vårt land nyttigt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i detta ämne och afslag å utskottets hemställan.

Herr Räf: Herr talman! Det är i Riksdagen, liksom det är i så många andra fall i lifvet lätt att lägga ord i motståndarens mun, som han aldrig har sagt. I mitt förra yttrande

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsärers barn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

(Forts.)

Ang. delaktig-
het i folkskol-
lärares pen-
sionsinrätt-
ning för i
utlandet för
svenska mis-
sionärsbarn
anställda
folkskollärare
och folkskol-
lärarinnor.
(Forts.)

har jag visst icke sagt, att det här är fråga om att sanktionera missionen. Jag tänker för resten, att missionen går sin gilla gång, Riksdagens sanktion förutan. Här är det endast, såsom jag förut sagt, fråga om, huruvida vi vilja hjälpa våra missionärers barn, som kanske icke sett sina föräldrar på sex à sju års tid. Barnen äro hemma i Sverige och missionärerna-föräldrarna i Afrika, Asien och Kina för att uppoffras i missionens tjänst. Jag vidhåller min åsikt om bifall till reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag tycker, att kammaren, huru behjärtansvärd denna fråga än kan vara, bör gifva utskottet rätt i dess uppfattning. Ty, såsom vi hört, läser frågan icke hafva så liten innebörd. Herrarna minnas den tvekan, som rådde beträffande aflöning åt en lärarinna i Berlin. Och då var det dock endast fråga om *en* person. Nu åberopar en talare till stöd för bifall till reservationen den utgång, som denna fråga fick. Således är det klart, att tager man det steg, som föreslagits, så skall det naturligtvis läggas till grund för ganska många andra frågor af liknande beskaffenhet. Jag tror i alla fall, att utskottet i denna punkt haft så goda skäl för det beslut, hvartill det kommit, att utskottet verkligen här bör få rätt.

Frågan har varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning en gång förut. Det var då visserligen en annan regering, men jag tror, att alla böja sig för det statsråd, som då var ansvarigt för ecklesiastikdepartementet. Hvad hände då? Jo, folkskollärarnes pensionsinrättning afstyrkte den ansökan, som inlämnats, och därpå grundade statsrådet sitt afslag. Sedan dess har emellertid ansökningen förnyats. Sökandena hafva tänkt som så: nu skola vi göra ett nytt försök, så få vi se, huru man nu ställer sig, sedan denna förändring inträffat. Under sådana förhållanden är det klart som dagen, att Kungl. Maj:t funnit, att frågan bör hänskjutas till Riksdagens pröfning. Och nu har alltså Riksdagen att säga sitt ord. Vederbörande auktoritet, direktionen öfver folkskollärarnes pensionsinrättning, afgaf sitt yttrande den 31 Augusti 1907 och vidhöll därvid sitt förut åberopade yttrande: Ingenting nytt! Men det hjälpte icke ändå. Sedan sökandena fått yttra sig om detta direktionens afstyrkande utlåtande, fick direktionen afgifva påminnelser med anledning däraf. Det sades då: ni måste ytterligare yttra er om hvad sökandena hafva andragit. Ja, då säger direktionen i alla fall: Vi vidhålla vår förra ståndpunkt; men om det är så, att ni skola få, hvad ni önska, så bör det ske under de och de villkoren. Men däruti ligger icke, att direktionen har uppgifvit den ståndpunkt, som direktionen intog vid sitt första yttrande. Direktionen har endast såsom vägledning angifvit de villkor, under hvilka ett sådant

medgifvande skulle kunna stipuleras. Men vid sin första åsikt står direktionen kvar, att ansökningen icke borde tillstyrkas.

Nu skulle kammaren här eller Riksdagen sålunda endast falla undan, därför att sökandena så träget hålla i att söka, för att de till sist skola få sin vilja fram!

Jag tror, att utskottet har haft de allra starkaste skäl för sin hemställan i denna punkt, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för i utlandet för svenska missionsärbarn anställda folkskollärare och folkskollärarinnor.

(Forts.)

Herr Söderberg i Hobbarn: Den föregående ärade talaren framhöll, att denna fråga visserligen icke, såsom pensionsfråga, hade någon stor betydelse, men att den vore en principfråga af mycket stor betydelse, och han tyckte, att, när folkskollärarnes pensionsinrättning afstyrkt förslaget och föregående regering gjort likaså, men sökandena dock framhärdat i sin ihärdighet att begära denna hjälp, så skulle Riksdagen ej falla undan. Jag tror verkligen, att man icke behöfver betrakta frågan på det sättet. Ty här är det verkligen endast fråga därom, huruvida en lärarinna, som är anställd i folkskolan, men nu för en längre eller kortare tid tager tjänst hos ett missionssällskap för att undervisa missionärernas barn, fortfarande skall få bibehålla sin rätt att tillhöra pensionsinrättningen, till hvilken hon förut betalt afgifter. Det är endast fråga om *detta*. Och jag hemställer till kammaren, huruvida icke ändå de allra starkaste skälen ligga på deras sida, som yrka på, att nu förevarande Kungl. proposition måtte bifallas.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade sig herr talmannen anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som likväl votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i tionde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 111 ja mot 98 nej, hvadan alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

Punkten 12, angående ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

Uti särskild proposition den 31 december 1907 hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen, bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att för ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af tillkallade sakkunniga uppgjorda grunder, sådana de af departementschefen förordats — under förutsättning att den rätt till tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkomme stärbhus efter ämneslärare vid de allmänna läroverken, blefve i vederbörlig ordning upphäfd — höja det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, nu 95,258 kronor med 79,252 kronor, eller till 174,510 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen höjde det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, nu 95,258 kronor, med 17,834 kronor till 113,092 kronor.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar greve *A. F. C. Wachtmeister*, *H. R. Törneblad*, *E. A. G. A. Wijkander*, *Hammarlund* och *Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att Riksdagen för ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa — under förutsättning, att den rätt till tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkomme stärbhus efter ämneslärare vid de allmänna läroverken, blefve i vederbörlig ordning upphäfd — höjde det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, nu 95,258 kronor, med 43,467 kronor till 138,725 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Hamarskjöld*: Herr talman, mina herrar! Utskottet har endast

till en liten del velat bifalla hvad Kungl. Maj:t här har föreslagit. Jag ber därför att få lämna en närmare redogörelse för frågan.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle änkepensionsbeloppen höjas i fråga om

lektorer från 675 till 900 kronor eller med 33,3 %

adjunkter » 584 » 780 » » » 33,6 %.

Mot de sålunda föreslagna pensionsbeloppen torde i betraktande af penningens nuvarande värde ingen befogad anmärkning kunna göras. Större skulle den procentiska höjningen blifva i fråga om öfningslärarnas änkepensioner. Sålunda skulle pensionen för änkan efter en musiklärare vid realskola höjas från 90 till 250 kronor eller med 177,8 %. Uppenbart är emellertid, att den nuvarande pensionen är så ringa, att den torde understiga den gräns, där fattigvården har rätt och skyldighet att träda emellan.

Det torde vara ostridigt, att beloppen af de föreslagna änkepensionerna äro afvägda efter rättvisa och billiga grunder.

Hvad så angår pensionsafgifterna, skulle dessa enligt förslaget utgå med 3 % af delaktighetsbeloppet, d. v. s. i allmänhet lönen i högsta lönegraden. Enligt detta förslag skulle pensionsafgiften höjas i fråga om

lektorer från 90 till 120 kronor eller med 33,3 %

adjunkter » 70 » 102 » » » 45,7 %.

För musiklärare vid realskola skulle pensionsafgiften höjas från 9 kronor till 22,50 kronor eller med 150 %.

I stort sedt kan sägas, att enligt förslaget pensionsafgiften och pensionsbeloppen skulle ökas i samma proportion. Och torde förslaget äfven i denna del få anses rättvist och billigt.

Nu har emellertid utskottet för det första afstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag å 22,810 kronor för pensionsafgiftens nedsättande från 3,6 % till 3 % af delaktighetsbeloppen. Det synes vara öfverflödigt att utlåta sig om verkningarna af detta förslag, då det i denna punkt torde vara lönlöst att göra gällande en från utskottet afvikande mening.

Vidare har utskottet afstyrkt beviljandet af ett anslag å 12,975 kronor, utgörande ersättning för den förlust, vederbörande lärares kassa lidit genom att den under en följd af år icke erhållit statsbidrag för nytillkommande delägare i kassan eller rättare sagdt genom att den senare än den bort erhållit nämnda bidrag. Bifalles utskottets förslag i denna punkt, skulle afgiftsprocenten komma att höjas till omkring 4.

Pensionsafgiften skulle i sådant fall höjas för

lektorer från 90 till 160, det vill säga med 70 kronor

adjunkter » 70 » 136, » » » » 66 »

Då nu pensionsförhöjningen för lektorsänka skulle utgöra 225 kronor och för adjunkts änka 196 kronor, torde det kunna

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

(Forts.)

förutses, att endast äldre eller sjukliga lärare eller lärare, hvilkas hustrur äro väsentligen yngre än de själfva, komma att ingå i den nya kassan, det vill säga i försäkringshänseende mindre värdiga delägare. Följden häraf skulle sannolikt blifva den, att kassan på grund häraf snart komme att blifva insolvent.

Denna påföljd skulle med större visshet och fortare komma att inträffa, därest Riksdagen i enlighet med utskottets mening ej beviljar det för aflösning af tjänstårsprivilegiet erforderliga beloppet å 25,633 kronor. Beviljas ej detta belopp, kommer afgiftsprocenten att höjas till omkring 4,6 %. Det vill säga en lektor skulle för änkepensionens höjning med 225 kronor få en ökad årlig utgift af 94 kronor. Klart är, att flertalet af de i försäkringsafseende goda objekten skulle föredraga att insätta dessa 94 kronor årligen i en annan försäkringsanstalt, då deras hustrur härigenom skulle beredas en större förmån.

Aflösning af tjänståret synes mig afven af andra skäl böra verkställas. Denna förmån utfaller synnerligen ojämnt. Så kan ett stärbhus erhålla omkring 4,000 kronor, ett annat intet, ehuru båda de aflidne voro lektorer i högsta lönegraden. För några veckor sedan afled en lärare vid ett stockholmsläroverk. Dödsfallet inträffade några minuter före klockan 12 natten till den 1 maj. På grund häraf erhåller änkan ingen förmån af tjänstårsprivilegiet. Hade däremot läraren lefvat några minuter till, hade änkan erhållit omkring 3,000 kronor i följd af tjänstårsprivilegiet. Det synes uppenbart, att en dylik föråldrad löneform bör afskaffas och ersättas med en, som verkar jämnare och rättvisare. — Någon nämnvärd kostnad kommer denna aflösning af tjänståret ej att förorsaka statsverket. Af de ifrågavarande 25,633 kronorna skulle nämligen 21,006 motsvara hvad staten får betala för tjänstårsprivilegiet till stärbhusen. Det återstående beloppet 4,627 kronor, som är afsedt för lärarna vid de tekniska elementarskolorna och öfningslärarna, hvilka ej åtnjuta tjänstårsrätt, skulle utgöra statens verkliga kostnad för aflösning af tjänstårsprivilegiet. Själf har jag icke haft någon tvekan att förorda nämnda förslag, ty det är en ren konsekvens af den mening, Riksdagen 1874 gjorde gällande i fråga om *nådårsprivilegiet*. Riksdagen yttrade då, att det vore synnerligen oegentligt, att det understöd af statsmedel, som genom det så kallade nådåret kom den aflidne lärarens efterlevande till godo, skulle utgå samtidigt därmed att staten under annan form lämnade bidrag till en för samma personer afsedd pensionskassa. Det vore vida lämpligare — fortsätter Riksdagen — att allt det understöd, som från statens sida borde komma änkor och barn efter elementarlärare till godo, utgingo under *en* form. Dessutom syntes det Riksdagen, att billigheten fordrade, att jämväl öfningslärarna blefve i förevarande fall likställda med öfriga lärare.

Detta Riksdagens uttalande är ju ord för ord stöd för Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt.

Min ställning är sålunda korteligen denna.

Beviljas samtliga de af Kungl. Maj:t äskade belopp med undantag af 22,810 kronor, afsedda för att nedsätta pensionsavgiften till 3 %, torde jag komma att tillstyrka den ifrågasvarande pensionskassans ombildning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af de sakkunnige angifna grunder.

Bifaller Riksdagen reservanternas förslag, är jag oviss, hurvida jag kan tillstyrka ombildningen i öfverensstämmelse med nämnda förslag. Det torde nämligen i sådant fall blifva erforderligt att pålägga äldre lärare en icke oväsentlig retroaktivavgift för rätt att inträda i den nya kassan.

Bifalles slutligen utskottets förslag, måste hela frågan tagas upp ånyo. Det torde nämligen då blifva nödvändigt att lägga om grunderna för pensionsinrättningen och införa inträdesavgifter, retroaktivavgifter, åldersskillnadsavgifter och andra dylika avgifter.

Innan jag slutar, ber jag att än en gång få erinra kammaren om, att den summa, som är begärd för aflösning af tjänståret, nämligen 25,633 kronor, icke är att anse såsom ett nytt anslag annat än i hvad beloppet ökats från 21,000 till 25,633. De 21,000 kronorna utgå faktiskt redan nu till änkor efter aflidna lärare, i form af lärarelön. Men såsom här påvisats, kan det inträffa, att en lärare dör t. ex. en minut före klockan 12 på natten mellan den 30 april och 1 maj, och då får änkan ingenting, men om läraren dör efter nämnda klockslag, får änkan hela hans lön för det följande året, endast med skyldighet att aflöna vikarie. När man tänker på detta, måste man erkänna, att det vore en fördel, om en utjämning här skedde, så att det blefve lika för alla. Ty lika ofta, som det kan hända, att läraren öfverlefver 1 maj, lika ofta händer det, att han icke gör det, och på det sättet blir det ju en stor och obillig olikhet därvidlag.

Jag vågar icke hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag — det inser jag är lönlöst — men jag hemställer, att kammaren åtminstone måtte bifalla reservanternas förslag.

Herr Beckman i Linköping: Herr talman! Då elementarlärarnes änke- och pupillkassa år 1878 bildades, anslag Riksdagen en summa till densamma å 65,000 kronor årligen. Denna har nu ökats, så att den för närvarande utgör 95,258 kronor, på grund af att nya delägare kommit till, för hvilka statsbidrag utgått samt att nya klasser af pensionstagare kommit med. Men å andra sidan ha äfven nya delägare tillförts kassan och äldre delägare fått ökad pensionsrätt, utan att anslaget från Riksdagen samtidigt ökats. Detta har gjort, att en brist uppstått i kassan,

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.
(Forts.)

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

(Forts.)

hvilken brist skulle fordra en årlig summa af något öfver 12,000 kronor för att täckas, utom ett årligt bidrag å 7,951 kronor som de sakkunniga, hvilka år 1906 fingo i uppdrag att utreda frågan, visat vara behöfliga, för att kassan i en framtid icke skall komma på obestånd. Ofvannämnda brist har således uppkommit därigenom, att kassan icke fått det tillbörliga statsbidraget och de sakkunniga upplysa, att detta bidrag felats under ej mindre än 24 år. Det kan ju synas såsom ett fel hos vederbörande kassas styrelse, att den icke påpekat saken för Riksdagen och fått bristen ersatt af statsmedel, men det förefaller å andra sidan, som om kassans delägare icke rättvisligen borde få lida därför att kassans styrelse icke gjort, hvad på den ankommit. Nu har Kungl. Maj:t begärt ett anslag för att få den uppkomna bristen ersatt, men statsutskottet har icke ansett detta anslag kunna af Riksdagen beviljas på den, enligt mitt förmenande, något egendomliga grunden, att begäran därom först nu framställts. Det ser således ut, som om statsutskottet ansåge, att kassans kraf blifvit preskriberade såsom varande mer än 10 år gamla — det är ju i allmänna lifvet så, att om en fordran icke bevakas efter 10 år, har den upphört att gälla. Men kan det verkligen vara riktigt att på detta sätt behandla en kassa, som dock är statens egen? Den, som kommer att drabbas af denna brist i kassan, är naturligtvis ej så mycket delägarne som staten själf. Om ingenting nu åtgöres, kommer nämligen den tid, då kassan icke längre kan fullgöra sina förpliktelser, och då lär väl ingenting annat återstå, än att staten får träda emellan. Så har det gått med en annan pensionskassa, som åstadkommit mycken förargelse, nämligen järnvägarnas, hvilken på grund af att statsbidrag icke i tid beviljats kommit på obestånd.

Det synes ganska märkvärdigt, att ingen af statsutskottets ledamöter tänkt på denna sak och att ingen af reservanterna velat framföra densamma för att få till stånd ett Riksdagens beslut i nu antydt afseende. Jag har visserligen hört en af statsutskottets medlemmar säga, att han tänkt reservera sig i ofvan antydt syfte, men att han saknat resonans för sitt yrkande inom statsutskottet och därför icke velat komma fram med någon reservation. Detta är dock, mina herrar, en viktig princip-sak, så viktig, att det synes mig, som om det vore mer än fullgoda skäl för att Riksdagen fattade ett annat beslut än det, utskottets hemställan innebär. Men jag anser lönlöst att mot ett enhälligt statsutskott framställa ett sådant yrkande, och jag vill därför nöja mig med att framställa yrkande på bifall till reservanternas förslag. Men jag gör detta under uttalande af att det synes mig, som om denna fråga vore en vida viktigare principfråga än den andra, som reservanterna fört fram, nämligen tjänstårsprivilegiets aflösande. Visserligen är det sant, såsom herr statsrådet sade, att det kan uppstå en mycket stor

orättvisa, i det att ett stärbhus efter en lärare som dött före klockan 12 på natten mellan 30 april och 1 maj, icke får någon-
 ting, medan däremot, om läraren dör efter nämnda tidpunkt, stärbhuset får ett helt års lön sig till godo. Men om också icke förslaget af Riksdagen bifalles, ha ju lärarne den fördelen, att de ha tjänståret kvar, och om det också icke verkar för alla, finnes det åtminstone åtskilliga stärbhus, som få fördel däraf.

*Aug. ombild-
ning af lärar-
nas vid ele-
mentarläro-
verken änke-
och pupill-
kassa.
(Forts.)*

Emellertid är det alldeles påtagligt, att större rättvisa kommer att inträda, om reservanternas förslag i denna punkt vinner Riksdagens bifall, och jag tager mig därför friheten att yrka bifall till detsamma.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Denna fråga är ganska vidlyftig, och utskottet har ägnat mycken tid åt densamma, innan utskottet fattade sitt beslut. Jag ber att få yttra några ord, innan jag yrkar bifall till utskottets förslag. Med denna fråga förhåller det sig så, att lärarsällskapet gjorde en undersökning, hur det ställde sig med lärarnas pensionsrätt och äfven med den kassa, hvarifrån pensioner till änkor och barn utgingo. Då kom lärarsällskapet underfund med, att lärarnas pensionsreglemente skulle omarbetas och satte som grund för ett nytt pensionsreglemente, att pensionerna skulle utgå i likhet med hvad som gäller för alla civilstaten tillhörande tjänstemäns änkor och barn, nämligen att pensionsrätten skulle grunda sig på en femtedel af pensionsunderlaget för vederbörande tjänstinnehafvare. Men det var icke nog med detta, utan vederbörande lärarkårer och revisorer för kassan önskade, att lärarna skulle få högre pensionsrätt än hvad som i allmänhet gäller för civilstatens tjänstinnehafvare. Då beslöt man att först fastställa en grundpension på 100 kronor, som alltid skulle utgå, vare sig pensionen hänförde sig till lägre eller högre klass, och med denna som grund skulle sedan pensionerna utgå med allt högre och högre belopp. Således utgår man här från att det blefve en högre pensionsrätt än på nästan alla andra områden. Då detta beslut fattades, var det naturligt, att vederbörande skulle se till, om kassan förmådde att bära dessa högre pensioner, som detta beslut medförde. Då uppdrogs åt sakkunnige att utreda denna fråga, och de sakkunnige hade då skickliga matematiker till sin hjälp, och då kommo dessa sakkunnige och dessa räknemästare till det slut, att det blefve en brist på 1,655,000 kronor, och att detta skulle kunna afhjälpas genom ett årligt anslag på 72,890 kronor. Då går det för sig att betala dessa pensioner. Ja, det är att märka, att summan egentligen är högre, nämligen 77,000 kronor, och det är därför, att redan vid fjolårets riksdag beslöts att för nya delägare anslå 3,521 kronor — det vill säga skillnaden. Denna brist skulle fyllas, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, genom att man skulle begära statsanslag för äldre delägare med

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.
(Forts.)

20,926 kronor och aflösning af tjänstären med 25,633 kronor och ytterligare statsbidrag 22,810 kronor för att hålla afgifterna vid den beräknade låga procenten. Nu har utskottet tillstyrkt, att statsbidraget skulle ökas med: dels för mottagandet af nya delägare under tiden 1878—1897 m. m. kronor 7,951, dels för mottagande af de år 1907 upprättade 63 nya adjunksbefattningarna 9,883 kronor. Då tror jag nästan, att utskottet här har uppfyllt de anspråk, som möjligen kunna ställas på statskassan i fråga om bidrag till denna pensionsanstalt. Men nu komma reservanterna och säga: det är icke nog med det, utan statsverket skall äfven aflösa rätten till tjänstår. Ja, det är äfven en fråga, som låtit mycket tala om sig, huruvida staten skall upphäfva denna rätt och i stället betala kassan en årlig afgift af 25,633 kronor. Utskottet, med undantag af reservanterna, har det förefallit som om statsverket icke borde inlåta sig på denna affär. Det är väl icke möjligt, att samma skäl kunna åberopas med afseende å tjänståret, som på 1870-talet åberopades i fråga om nådåret. Då fanns ju nådår, och det var sammanblandadt med prästerskapets privilegier, men då beslöt Riksdagen, att prästerskapets privilegier i afseende å nådåret skulle upphöra, och samtidigt beslöt Riksdagen äfven, att nådåret för lärare vid skolorna äfven skulle upphöra. Såsom motiv därför anfördes, att det icke vore bra för skolan och undervisningen, att denna uppehålls allt för länge af vikarier eller extra ordinarier. Nu säges det, att detta motiv skall göras gällande äfven med afseende på tjänståret, som Riksdagen på 1870-talet icke ansåg sig böra närmare ingå på, men då är det väl alldeles naturligt, att icke har det någon inverkan härvidlag, om det är en ordinarie eller extra ordinarie, som undervisar längre eller kortare tid. Det kan väl icke uppvisas många fall, där en tjänst besättes under tjänståret, utan den uppehålls ju i många fall af vikarie, åtminstone största delen af den tid, som är kvar af tjänståret, då den ordinarie innehafvaren dör, så att nu får man icke räkna på samma sätt som man gjorde på 1870-talet. För resten undras mig, om detta skall vara en förmån för vederbörande, att statsverket på detta sätt inlöser, som det så vackert heter, denna tjänstårsrätten. Det är väl fördelaktigare för ett stärbhus, för änkan och barnen, att få räkna tjänstår och beräkna fem och en half månads inkomst — så mycket blir det nämligen enligt de sakkunniges uträkningar. Det är väl fördelaktigare för dem att få behålla detta än att genast första dagen i månaden efter dödsfallet få inträda i pensionsrätten. Då är det väl naturligt, att inkomsten af pensionen under tiden för tjänståret blir mindre än hvad fallet blefve, om de skulle få uppbära lönen. I det fallet blefve det således icke någon förmån för vederbörande, som råka ut för den ledsamheten att bli hänvisade till understöd från kassan. Om Riksdagen godkänner

statsutskottets förslag i denna del, är det naturligt, att alla dessa änkor och barn icke tynga på kassan under tjänståret, ty först vid detta års slut kan deras rätt i kassan göras gällande. Det skulle icke bli någon synnerlig förbättring för kassan, om man tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag. Ty i ena fallet får kassan betala pension, i andra fallet slipper den det. Den saken ha de sakkunnige icke uträknat, de ha icke visat, hur det skulle komma att ställa sig i så fall, utan de ha endast tagit hänsyn till det fall, att alla skulle komma på kassan så snart som tjänstinnnehafvaren aflidit. Jag tror därför icke, att man bör inlåta sig på denna affär. Jag anser icke heller, att man gör vederbörande någon tjänst med det, men så mycket är säkert, att man ovillkorligen förorsakar statsverket en utgift på öfver 25,000 kronor för all framtid med detta.

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.
(Forts.)

Nu säges från statsrådsbanken, och det ha vi äfven hört förr, att det är naturligt, att om Riksdagen godkänner förslaget, så komma lärarlönerna icke att uppgå till det belopp, hvartill de äro uppförda i stat, utan att statsverket då uppehåller tjänsten med den lön, som är anslagen för en person, som icke är ordinarie. Men det är att märka, att när Riksdagen uppgör en ordinarie stat, måste denna upptaga alla ordinarie tjänster, så att statsanslaget ej kan komma att minskas med ett enda öre. Det är möjligt, att det komme att minskas på det sättet, att det blefve ett eller annat tusental kronors behållning på det ordinarie anslaget. Men det veta vi väl, att det i alla fall användes. Kungl. Maj:t har nämligen allt sedan 1841 års Riksdags skrifvelse i ämnet rättighet att använda dylika besparingar. Här gäller det en utgift på 25,000 kronor årligen, men huru stor nytta landet har däraf, det kan man verkligen tvista om. Jag kan således icke för min del se, att beträffande denna fråga om aflösning af tjänståret det är något skäl för Riksdagen att för närvarande gå in på den gjorda framställningen.

Nu ber jag att få här något antyda, hur det ställer sig. Går Riksdagen in på denna högre summa, som begärts för denna änke- och pupillkassa, så är det alldeles naturligt, att Riksdagen måste på samma sätt tillgodose alla andra änke- och pupillkassor, och då ber jag att få i herrarnes minne återföra det tillfälle i fjol, då vi antogo lagen om civila tjänstinnnehafvares rätt till pension. I och med samma man antog den lagen, ordnades civilstatens pensionsinrättning på så sätt, att den kassa, som fanns och hvarifrån icke några pensioner till män skulle för framtiden utgå, blef en änke- och pupillkassa för alla civila tjänstemäns änkor och barn. Samtidigt skedde den ändringen, att Riksdagen anslag endast 35,000 kronor såsom bidrag till förvaltningskostnaderna för denna stora pensionsinrättning. Nu har direktionen för densamma, sedan den nya pensionslagen af 1907 blifvit sanktionerad, upprättat ett nytt reglemente för pensionskassan, hvilket reglemente af Kungl. Maj:t

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

(Forts.)

godkänts och enligt hvilket pensionen är $\frac{1}{5}$ af mannens pensionsunderlag. Men hvad innehåller detta förslag, som nu föreligger beträffande pensionering af lärarnes änkor och barn? Jo, det innehåller, att alla änke- och pupillpensioner skola utgå så, att på ett belopp af 100 kronor såsom grund lägges 20 procent eller en femtedel af mannens pensionsunderlag. Lärarne skulle således få åtskilligt mera, än de många tusentals tjänstemän, som tillhöra civilstatens pensionskassa. Men denna reglerades så sent som förra året, och jag har icke hört annat, än att dessa tjänstemäns änkor och barn äro belåtna öfver att i pension erhålla denna femtedel. Mannen skall betala till kassan 21 procent af änkepensionen, hvilket är 4,2 procent af hans pensionsunderlag. Så mycket få dessa betala, men nu grufva sig lärarne öfver, att de skola erlægga 3,6 procent för att tillförsäkra efterlevande maka pension, som dessutom i hvarenda klass är större än den, som utgår ur civilstatens änke- och pupillkassa. Jag tänker, att Riksdagen icke vill vara med om att på detta sätt göra en skillnad mellan dessa olika slag af tjänstemän. Jag tror icke, att det går för sig, ty om vi nu skulle bifalla det föreliggande förslaget, kan man omöjligen nästa år afslå en framställning från civilstatens pensionsinrättning, att i allo bli jämnställd med den nu förevarande pensionskassan.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att statsverket betalar icke ett enda öre till järnvägarnas änke- och pupillkassa — den har nämligen goda inkomster — delägarne däremot betala 34 procent. Till folkskollärarnes änke- och pupillkassa betalar statsverket 12 procent, under det att delägarne betala 35. Till telegrafverkets änke- och pupillkassa betalar staten 19 procent och delägarne 35 procent, men till den kassa, hvarom nu är tal, betalar staten enligt nu gällande bestämmelser — alltså icke efter det nu framlagda förslaget — 24 procent och delägarne 25 procent.

Så ställer det sig, och tro herrarne, att det varit möjligt för det utskottet, som i första hand har att pröfva frågan, att med sådana fakta för ögonen tillstyrka Riksdagen att antaga ett sådant förslag? Utskottet har icke ansett, att pensionerna skulle blifvit för höga, men det har velat se till, att det skall blifva jämlikhet såvidt möjligt på detta område. Men här skulle det bli den största ojämnhet. Jag anser sålunda, att kammaren icke bör godkänna något annat förslag i denna del, än det utskottet kommit till, ty antingen reservationen eller Kungl. Maj:ts förslag blir Riksdagens beslut, kommer det att ha följder med sig, som jag tror, att man knappast kan öfverskåda.

Jag skall äfven be att få erinra om, hur det ställer sig med andra civila tjänstemäns utgifter i och för pensionering, gentemot hur det ställer sig i fråga om adjunkter och lektorer. Jag vill blott anförä några några få siffror, grundade på det nya reglementet för civilstatens pensionsinrättning. En andra gradens

tjänsteman har en delaktighet af 4,600 kronor, hans änka får i pension en femtedel däraf eller 920 kronor, och tjänstemannen får betala en afgift af 193 kronor till pensionskassan. En lektor däremot har en delaktighet af 4,000 kronor, pensionen för änkan uppgår till 900 kronor och afgiften är 144 kronor. Det är sålunda klart, att man skulle begå den största orättvisa mot hela civilstatens tjänstemannakår genom att godkänna det nu framlagda förslaget.

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.
(Forts.)

Kommer man så till adjunkterna, är det på samma sätt. En adjunkt kan jämföras med en första gradens tjänsteman. En sådan har en delaktighet af 3,700 kronor, ankans pension uppgår till 740 kronor, medan däremot en adjunkt har en delaktighet af 3,400 kronor och hans änka får 780 kronor. En första gradens tjänsteman har att betala en afgift af 155 kronor, under det att en adjunkt endast behöfver betala 122 kronor.

Jag tror icke, att man med sådana siffror för ögonen på rak arm kan anslå sådana summor, som det här är fråga om, icke därför att, jag upprepar det ännu en gång, pensioneringen blir för hög, men därför att ojämnheten blir så ovanligt stor, hvarför jag anser, att man icke vid detta tillfälle bör gå längre än till hvad utskottet föreslagit.

Nu säges det, att det icke går för sig att ordna saken på det sätt här föreslagits. Jag vill icke inlåta mig på den frågan, men vill i alla fall säga, att man icke får blindt lita på sakkunniga matematiker, ty de räkna med en lång framtid och låg procent. Kassan har vuxit med stora belopp och det är icke absolut säkert, att beräkningarna äro riktiga med afseende på räntan och annat. Jag tror, att, om Riksdagen beslutar att betala den summa, som fattas för tjänster, som tillsatts från 1880-talet till 1907, Riksdagen därmed visat stor öfvervillighet gentemot denna kår, och jag tror icke, att det är möjligt annat än att en förnyad utredning skall lägga i dagen, att man kan reda upp denna affär med den summa, som af utskottet tillstyrks.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarlund: Herr talman! Statsutskottet har efter min mening ställt sig alltför afvisande i denna fråga. Det har visserligen tillstyrkt en höjning af anslaget till elementarlärarnes änke- och pupillkassa om tillsammans 17,834 kronor, utgörande hvad som behöfs för mottagande af de nya tjänsterna. Däremot har utskottet afstyrkt tre mycket betydelsefulla och viktiga anslag. För det första har det sagt nej i fråga om ett anslag på 12,975 kronor »såsom ersättning för den kapitalförlust, kassan lidit därigenom, att den år 1908 i 24 år måst umbära nämnda belopp». För min del yrkade jag inom utskottet, att det skulle tillstyrka detta anslag, enär kassan nödvändigt behöfde detsamma.

Ang. ombild-
ning af lärar-
nas vid ele-
mentarläro-
verken änke-
och pupill-
kassa.
(Forts.)

Men då jag icke fick understöd för min mening, förenade jag mig med öfriga reservanter. Kassan har under så lång tid varit utan detta anslag, och den får väl fortfarande reda sig utan detsamma, tills den framdeles kan lyckas få det.

Vidare har utskottet afstyrkt ett anslag af 25,633 kronor såsom aflösning af tjänstårsprivilegiat. Om detta anslag har den föregående talaren sagt, att Riksdagen icke gör vederbörande lärare någon tjänst genom att bevilja detsamma. Det kan han möjligen ha rätt i, men alldeles visst skulle vi göra en tjänst åt läroverken, ty tjänståret är väl dock en sak, som icke öfverensstämmer med nutida uppfattning om undervisningens rätta ordnande vid läroverken. Detta privilegium måste för läroverken innebära en stor olägenhet, och jag tror, att tiden är inne, att få ett slut på det. Men härför måste staten lämna dessa 25,633 kronor.

Slutligen har statsutskottet afstyrkt ett anslag på 22,810 kronor för att pensionsafgifterna må kunna bestämmas till 3 procent af delaktighetsbeloppet för i tjänst varande delägare. Samtliga statsutskottsmedlemmar ha varit med om att stryka detta anslag. Äfven reservanterna ha ansett, att delägarna böra få underkasta sig en något högre pensionsavgift, exempelvis till 3.6 procent, såsom sakkunnige alternativt ifrågasatt.

Nu säger utskottet, att »mot ombildning af pensionskassan i den mån den kan verkställas med det af utskottet förordade anslagsbeloppet har utskottet icke något att erinra». Men, mina herrar, detta är väl ett något för hårdt tal. Det är alldeles omöjligt, om det icke beviljas mera än utskottet föreslagit, att verkställa någon ombildning af pensionskassan. De nu gällande pensionsbeloppen äro dock allt för små med hänsyn till nutida förhållanden. Tabellen å sidan 95 lämnar upplysning härom. Man får där veta, att exempelvis pensionen för en änka efter en teckningslärare vid högre allmänt läroverk icke är mera än 300 kronor, efter en teckningslärare vid realskola 120 kronor, efter en musiklärare vid högre allmänt läroverk 250 kronor samt efter en musiklärare vid realskola 90 kronor. Detta är väl belopp, till hvilkas förhöjning det icke är Riksdagen värdigt att säga nej. Och för att någonting skall vinnas ha reservanterna varit med om att tillstyrka den af Kungl. Maj:t föreslagna posten på 25,633 kronor.

Det sades af herr Carl Persson, att, om vi bifalla reservationen, detta skulle ha följder med sig, som icke kunna öfverskådas. Jag får säga, att jag icke kan förstå sådant tal. Såvidt jag vet, har man icke inom några andra ämbetsverk tjänst-år på det sätt som vid läroverken. Om man nu aflöser detta och beviljar ett fixt anslag, hvad skulle detta ha för följder med sig, som icke kunna öfverskådas? Jag ser icke den ringaste risk i detta. Och då är väl det minsta, som kan komma i fråga,

ett bifall till reservanternas ganska blygsamma och betydligt nedprutade förslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talman gifna propositioner å de därunder framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14, angående beredande af statspensioner åt vissa bland framlidne Hans Maj:t Konung Oscar II:s tjänare.

Ang. beredande af statspensioner åt vissa bland Konung Oscar II:s tjänare.

Uti en den 24 april innevarande år aflåten proposition hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att för de i Hans Maj:t Konung Oscar II:s tjänst tidigare anställda personer, hvilka i ett propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden nämnda dag närmare angäfvos, måtte få å allmänna indragningsstaten uppföras pensioner, för enhvar till belopp, som af riksmarskalksämbetet föreslagits, att utgå från och med den 1 maj 1908 under deras återstående listid, under det villkor dock för pensionernas fortsatta åtnjutande, att pension minskades eller upphörde i den mån innehafvaren undfinge af allmänna medel motsvarande eller högre löneförmåner.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att för de i Hans Maj:t Konung Oscar II:s tjänst tidigare anställda personer, hvilka i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 24 april 1908 närmare angäfvos, måtte få å allmänna indragningsstaten uppföras pensioner, för enhvar till belopp, som af riksmarskalksämbetet föreslagits, att utgå från och med den 1 maj 1908 under deras återstående listid, under det villkor dock för pensionernas fortsatta åtnjutande, att pension minskades eller upphörde i den mån innehafvaren undfinge af allmänna medel motsvarande eller högre löneförmåner.

Reservation var emellertid afgifven af herrar vice talmannen *Pehrson, Persson* i Tällberg, *Sjö, Hammarlund, Odqvist, Starbäck, Wiklund, Larsson* i Lund och *Lundell*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter punktens föredragning yttrade

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Då jag anser, att

Ang. beredande af stats pensioner dt vissa bland Konung Oscar II:s tjänare. ifrågavarande pensioner både kunna och böra utgå från annat håll, kan jag icke vara med om Kungl. Maj:ts framställning, hvarför jag skall be att få yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Swartz: Herr talman! Jag tillåter mig endast framhålla, att Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt är alldeles i öfverensstämmelse med hvad vid alla föregående liknande tillfällen ägt rum. Det har, som också framgår af propositionen, vid alla tillfällen, då en monark aflidit, förekommit, att till hofstaterna hörande personer blifvit pensionerade af statsmedel. Det enda, hvori den föreliggande framställningen skiljer sig från förutvarande, är, att det denna gång icke förekommer något annat pensionsäskande än till den lägre hofbetjäningen, och att det är tydligt angifvet, på hvilka grunder förslaget är fotadt, under det att vid föregående tillfällen det skett mera i klump. Det har sålunda varit möjligt för enhvar att bedöma behovet af de pensioner, som ifrågasatts, och jag kan icke föreställa mig, att det bedömandet kunnat leda till annat än att behovet väl får anses vara förefintligt.

Under sådana omständigheter och med hänvisning till hvad alltid förut varit brukligt och hvilket senast år 1873 här af kammaren godkändes, utan att någon votering därom förekom, tillåter jag mig hoppas på, att Riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Herr vice talmannen: Herr talman! Riksmarskalksämbetet har framhållit, hurusom det vore naturligt och billigt, att personer, som under en lång följd af år varit i en konungs tjänst och därunder oförvitligt uppfyllt sina skyldigheter, vid hans fränfalle icke lämnades utan understöd, när de sådant behöfde, synnerligast om de uppnått en lefnadsålder, då minskade krafter gjorde det vanskligt för dem att genom arbete å andra platser förskaffa sig sitt uppehälle.

I detta riksmarskalksämbetets uttalande må man till fullo instämma. Jag gör det för min del, men icke på det sättet, att jag därför anser — i likhet med hvad riksmarskalksämbetet har gjort — att de pensioner, hvilkas beviljande här ifrågasattes, skola utgå från statsverket.

Det är ju i allmänhet så, när det är fråga om löner och pensioner, som utgå från statsverket, att Riksdagen har haft någon del i afgörandet af sådant, som kunnat inverka på pensioneringen och pensionernas belopp. Så är ju icke förhållandet i föreliggande fall. Riksdagen har icke något att skaffa med vare sig hvilka eller huru många personer, som anställas i Konungens tjänst; det bestämmer Konungen själf. Riksdagen har således

icke något inflytande och bör väl icke heller hafva något sådant i en fråga som denna.

Eftersom Riksdagen icke detta har, så kan det icke förut-sättas, att Riksdagen det oaktadt skall känna sig manad och pliktig att bifalla en dylik framställning.

I öfrigt ber jag att få framhålla, att det vill synas mig, som om svenska folket genom sina ombud har lämnat så beaktansvärda bidrag till den svenska hofhållningen, att de, efter min mening, borde räcka äfven till sådana utgifter som t. ex. de nu ifrågasatta pensionerna.

Med stöd af de nu anförda skälen nödgas jag göra samma yrkande, som gjordes från dalabänken, nämligen på afslag ej mindre på Kungl. Maj:ts framställning i ämnet än äfven på utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Det anfördes nyss från statsrådsbänken, att Riksdagen vid alla föregående tillfällen har bifallit pensioner af liknande slag, och att man därför borde göra så äfven nu.

Jag tror då, att det är i sin ordning, att det till kammarens protokoll anføres, huru det i verkligheten förhåller sig med dessa så kallade prejudikat.

Ätminstone vid de två senaste tillfällen, då dylika frågor hafva förekommit här, har denna kammare varit mycket angelägen att säga ifrån, att det *icke* har varit på grund af gammal häfd, som man kunnat vara med om något dylikt, utan att det berott på alldeles särskilda omständigheter, som enligt min mening icke nu föreligga.

Vid 1873 års riksdag förelåg förslag om beviljande af 39,750 kronor till pensioner för personer, som varit anställda i framlidne Konung Karl XV:s och Drottning Lovisas tjänst. Statsutskottet tillstyrkte detta af två skäl. Det första var det, att den aflidne konungens efterträdare icke var tillika dess arftagare, utan att pensioneringen skulle drabba en främmande furste och dess gemål. Det andra och viktigaste skälet var, att genom Karl XV:s testamente värdefulla konstsamlingar blifvit skänkta till svenska staten; det vore då en oeftergiflig plikt för svenska staten att som en ringa gärd af tacksamhet för den storartade gåfvan öfvertaga ifrågavarande pensionering.

Då frågan förekom här i Andra Kammaren, yrkades afslag af herrar Hedin, A. P. Danielson och Jöns Pehrsson. Utskottets tillstyrkande försvarades af statsutskottets ordförande, grefve Posse, som framhöll, att den framlidne konungen till svenska staten testamenterat mer än hvad han enligt svensk lag kunnat bortgifva, att om svenska staten ville behålla fördelen af det testamente, som till densamma blifvit gjordt, så borde staten anses förpliktad att utbetala ifrågavarande pensioner. »Det är»,

Ang. beredande af statspensioner åt vissa bland Konung Oscar II:s tjänare.
(Forts.)

Ang. beredande af statspensioner åt vissa bland Konung Oscar II:s tjänare.
(Forts.)

slutade talaren, »från rent affärsmässig och rättslig synpunkt, som utskottet betraktat frågan.»

Så var förhållandet år 1873.

Låt om oss nu gå till 1877, då en liknande fråga förekom.

Det gällde då 9,302 kronor till pensioner åt vissa till framlidna änkedrottning Josefines hofstat hörande personer af lägre tjänstegrad. Statsutskottet anförde då äfvenledes två skäl för bifall. Det första det, att staten alltid förut i liknande fall beviljat dylik pension. Det andra skälet var den storartade välgörenhet, Hennes Maj:t Änkedrottning Josefine städse utöfvat, och hvaraf frukterna på mångahanda sätt kommit landet till godo. Mot statsutskottets hemställan hade afgifvits 8 reservationer från Andra Kammaren. När frågan förekom i Andra Kammaren uppstod en stunds diskussion. Det fanns här i denna kammare då en man, som hette Erik Gustaf Boström till Östanå — han blef sedermera statsminister i Sveriges rike. Han yrkade rent afslag af det skäl, att här ej samma måttstock blifvit använd, efter hvilken de pensioner i allmänhet tillmätas, hvilka beviljas statens egna tjänare. Här hade en annan princip blifvit följd. Det var hans skäl för afslag. Och det skälet gäller för öfrigt ännu i dag beträffande det nu föreliggande förslaget. Det är icke samma principer, som följts för pensionsbeloppens bestämmande i detta fall, som när det gäller statens tjänare.

Emellertid biföll kammaren utskottets hemställan men med en helt annan motivering, än som utskottet anförte. Utskottet hade sagt som ett första skäl för sin hemställan, att staten alltid förut i likartade fall beviljat dylik pensionering. Men Andra Kammaren höll mycket strängt på, att detta icke blef sagdt, utan på förslag af herr Jonas Andersson gjorde Andra Kammaren ett uttalande af följande lydelse: »Ehuru åberopandet af gammal häfd icke torde böra gälla såsom giltigt skäl för staten att åtaga sig pensionering åt aflidna kungliga personers tjänare, förefinnas här likväl andra förhållanden, som ensamt kunna rättfärdiga ett sådant åtagande för denna gång, hvilka likväl icke må anses såsom något prejudikat för framtiden. Med särskildt fästadt afseende å den storartade välgörenhet Hennes Maj:t Änkedrottning Josefine under lifstiden städse utöfvade och hvaraf frukterna på flerahanda sätt kommit landet till godo, finner sig Riksdagen allenast af detta skäl föranlåten att bifalla nu förevarande nådiga framställning.»

Så lydte det beslut, som fattades af 1877 års Andra Kammare. Medan alltså 1877 års män här i Andra Kammaren voro mycket angelägna om att icke skaffa ett prejudikat för framtiden — vi må vara dem tacksamma, att de haft en sådan blick för framtiden — skulle vi nu, trots det att 1877 års män undanröjt prejudikatet, bifalla »hvad som varit vanligt»! Då några sådana skäl som de, hvilka förelågo 1873 och 1877, icke nu

kunnat göras gällande vare sig i propositionen eller af hvad af statsutskottet andrages, kan jag för min del icke vara med om detta »hänvisande till, hvad som förut varit vanligt». Jag hemställer om bifall till reservationen.

Ang. beredande af statspensioner åt vissa bland Konung Oscar II:s tjänare.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Lund, *Starbäck*, *Röing* och *Ström*.

(Forts.)

Herr Thorsson: Här är fråga om, att Riksdagen skulle bevilja 18,100 kronor för att pensionera några af framlidne konungens äldre tjänare. Jag tänker icke yttra mig om summans storlek, men jag kan icke förlika mig vid den tanken, att svenska staten skulle pensionera tjänare till landets, som jag förmodar, rikaste familj. Jag hyser den tanken, att svenska folket har på ett efter dess förhållanden så gifmildt sätt tillgodosett konungahusets intressen, att den samlade behållningen af denna välvilja skulle hinna till för att pensionera några efterlevande tjänare.

Då jag har denna uppfattning, kan jag naturligtvis icke ur ren principiell synpunkt vara med om bifall till denna pensionering. Men statsutskottet har funnit sig föranlåtet att icke vidfoga denna begäran någon som helst motivering för sitt tillstyrkande, och skulle Riksdagen följa statsutskottet, så skulle den motivering Kungl. Maj:t lagt till grund för detta anslags äskande äfven godkännas af Riksdagen.

Förutom den moraliska skyldigheten, som jag för min del anser, att det borde åligga konungahuset att själf draga försorg om sina gamla tjänare, så anser jag, att det äfven finnes en rent juridisk skyldighet för konungahuset att sörja för sina gamla tjänare, och jag förmodar, att äfven om Riksdagen afsloge det nu föreliggande förslaget, så skola båda dessa saker, den moraliska skyldigheten och den rent juridiska, vara tillräckliga, att icke här omnämnda personer blifva i saknad af nödigt uppehälle till sina dagars slut. Då statsutskottet här har bifallit detta utan ett ords motivering, så kan jag icke hjälpa, att jag måste draga fram till jämförelse några saker, som också äro en produkt af statsutskottets behandling af denna hufvudtitel.

Vi handhafva här en hufvudtitel, där man icke så strängt kan hålla på principerna, jag medger det; ty det framträder däri så många gånger just sådana här barmhertighetssynpunkter, som göra, att man icke så noga kan följa de allmänna reglerna. Men då förvänar det mig sannerligen, att, medan utskottet exempelvis i 35:te punkten af detta utskottsbetänkande ansett sig icke kunna bifalla en blygsam begäran om pension åt en person, som för statens räkning utfört arbete i icke mindre än 31 års tid — detta, därför att denne man, trots det att han verkställt arbete i statens tjänst, icke varit uppförd å ordinarie stat, samt oaktadt han icke har någon möjlighet utöfver den allmänna fattigvården

Ang. beredande af statspensioner åt vissa bland Konung Oscar II:s tjänare. att blifva försörjd — det förvånar mig, säger jag, att i samma utskottbetänkande förekommer ett naket och blankt tillstyrkande från statsutskottets majoritet af ett anslag, gående ut på 18,100 kronor, fastän enligt min uppfattning skälen synnerligen strängt tala emot bifall.

(Forts.)

Kungl. Maj:t har uti sin motivering, såsom ett skäl till bifall till denna proposition, anført, att den nuvarande regerande monarken från sin fader fått öfvertaga och utbetala pensioner till ett sammanlagdt belopp af 82,351 kronor. Samma skäl användes, när det gällde att öka Hans Majestät Konungens anslag från 748,000 kronor till 800,000 kronor. Då borde väl det skälet nu hafva sjunkit med en del, eller med 52,000 kronor, och icke alla de 82,000 kronorna fortfarande stå kvar som motivering för det nu framställda anslagskrafvet.

Nu säger man visserligen, att Hans Majestät Konungen icke bör personligen få bära denna börda. Därpå vill jag svara, att jag är den förste att erkänna, att det skulle vara oriktigt att lägga den utgiften på *en* af det kungliga husets familjemedlemmar. Men det finnes ju en annan inkomst, som är gemensam för hela den kungliga familjen, och som Riksdagen nyligen sanktionerat att utgå med 300,000 kronor om året af den så kallade Guadeloupe-fonden; och jag tror, att detta anslag skulle kunna räcka till att pensionera dessa gamla tjänare.

Mig synes, att uti sådana tider, som vi nu hafva, med synnerliga svårigheter att få statsregleringen att gå ihop, tider, då statsutskottet anser sig behöfva på en gammal kvinnas pensionskraf på 300 kronor afpruta 100 kronor och således icke bevilja henne mera än 200 kronor, mig synes, att i sådana ekonomiskt bekymmersamma tider Riksdagen handlar rättast, om den afslår denna kungliga proposition och lämnar sitt bifall till den vid punkten fogade reservationen, till hvilken jag, herr talman, anholder att få yrka bifall.

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Karlsson* i Fjäl och *Thylander*.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet afslog kammaren såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Punkterna 15—17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. höjning af pensionen åt förre vaktkonstapeln J. A. Winberg. *Punkten 18*, angående höjning af pensionen åt förre vaktkonstapeln Johan August Winberg.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion n:o 120, hade herr *J. A. Lundgren* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att för förre vaktkonstapeln Johan August Winberg höja pensionen från 240 kronor till det belopp, hvar och en af de tre äldste vaktkonstaplarna vid straffängelset å Varbergs f. d. fästning uppburit, eller 320 kronor, jämte ett i betraktande af nuvarande höga lefnadskostnader skäligt tillägg af 80 kronor, eller tillsammans 400 kronor om året.

Ang. höjning af pensionen åt förre vaktkonstapeln J. A. Winberg.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade afgifvits af herr *Larsson* i Lund, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att förenämnda motion måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan punkten upplästs, anförde

Herr *Larsson* i Lund: Herr talman! Jag hyser visserligen icke någon förhoppning, att kammaren i denna punkt skall afvika från statsutskottets hemställan; men jag kan ändå icke underlåta att för kammaren påvisa, i huru hög grad behjärtansvärd denna motion i alla fall är.

Det gäller här en gammal man, som länge tjänat staten, och hvars verksamhet i statens tjänst upphört, därför att verksamhetsfältet undanryckts honom. Han åtnjuter en liten pension på 240 kronor. Nu hemställer motionären, att denna pension måtte höjas till 400 kronor.

Efter det att mannen i fråga erhöll denna pension på 240 kronor, har han under en lång följd af år fortfarande tjänat staten. Han var först i fångvårdens tjänst och har sedan tjänat staten vid disciplinkompaniet i Varberg, till dess att detta kompani indrogs.

Nu sitter denne gamle man med sin ålderstigna hustru hänvisad att lefva på 66 öre om dagen. Jag hemställer, om det verkligen kan anses vara riktigt, att man låter en gammal uttjänt statstjänare på detta sätt framläpa sin ålderdom i nöd. Jag kan åtminstone icke vara med om det, utan hemställer om afslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herrar *Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg och *Berglund* instämde häruti.

Herr *Lundgren*: På samma gång jag på det lifligaste instämmer i den föregående talarens yttrande, ber jag att få lämna den upplysningen, att den ifrågavarande gamle mannen varit i
Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 67.

Ang. höjning af pensionen åt förre vakt-konstapeln J. A. Winberg. statens tjänst närmare 40 år, större delen af denna tid såsom vaktkonstapel vid fångvården, och den senare tiden vid bevakningen för disciplinkompaniet, till dess att detta indrogs.

(Forts.) Den pension, som han uppbär, det vill säga 240 kronor, utgår med anledning af hans tjänstgöring vid fångvården; och då han sedermera varit i statens tjänst den öfriga tiden, så länge krafterna någorlunda stodo honom bi, så torde det icke vara för mycket begärdt, att han får en tillökning i sin pension till samma belopp, 320 kronor per år, som hans äldre kamrater vid fångvården fått sig tillerkändt, därför att deras tjänstetid varit något längre, hvarjämte jag hemställt, att, i betraktande af de nuvarande höga lefnadskostnaderna, därutöfver måtte tilldelas honom ett årligt belopp af 80 kronor. Jag ber därför, herr talman, att få instämma i den föregående talarens yrkande om bifall till motionen.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag tror icke, att det är lämpligt, att Riksdagen ger sig in på att undan för undan omreglera pensioner, som en gång äro fastställda; och i detta fall ser jag icke någon anledning därtill. Hvar skall det väl sluta, om den ene efter den andre, när de se, att pensionerna icke räcka till, endast behöfver inkomma till Riksdagen och begära förhöjning? Jag ber, som sagdt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggning var härmed slut. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 19 och 20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension åt kanslivaktmästaren F. Dillers änka Florentine Diller.

Punkten 21, angående pension åt kanslivaktmästaren Frans Dillers änka Florentine Diller.

Uti statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen medgifva, att kanslivaktmästaren Frans Dillers änka Florentine Diller måtte från och med år 1908, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 400 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Beträffande denna punkt hade reservation afgifvits af herrar grefve A. F. C. Wachtmeister och Larsson i Lund, hvilka ansett,

att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte vinna Riksdagens bifall.

*Ang. pension
åt kanslivakt-
mästaren F.
Dillers änka
Florentine
Diller.*

(Forts.)

Efter punktens föredragning yttrade

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Trolle: Herr talman! I denna punkt har statsutskottet funnit sig böra afstyrka Kungl. Maj:ts i ämnet väckta förslag med den motiveringen, att hvarken den pensionssökande änkan eller hennes afidne man, kanslivaktmästaren vid svenska beskickningen i Berlin Frans Diller, varit svenska undersåtar.

Nu är det emellertid att märka, att denne kanslivaktmästare i snart sagdt en mansålder ägnat sitt arbete uteslutande åt den svenska beskickningens tjänst. Han har alltifrån år 1886 ända till sin död år 1905, således i närmare 20 år, varit fast anställd vid beskickningen. Jag kan af egen erfarenhet vitsorda, att han skött sin befattning på ett tillfredsställande sätt. Jag kan äfven vitsorda, att han lämnat sin familj i ytterst betryckta omständigheter, så att denna familj, som består af änka och två minderåriga barn, fått vända sig till den enskilda välgörenheten för att vinna sin nödortfuga utkomst.

Jag tror mig kunna med bestämdhet påstå, att, därest denne man varit svensk undersåte, det icke skulle ifrågasättas annat än man sörjde för hans efterlevande. Då framställer sig den frågan: är det rimligt och billigt, att, bara därför att han varit en utlänning, man icke skulle sörja för hans efterlevande? Jag tror det knappast.

Det är ju icke främmande för svensk grundlag att i svensk statstjänst anställa utländsk undersåte; och jag vågar tro, att, därest t. ex. en professor af främmande nationalitet vid någon af våra högskolor eller universitet skulle vid sin död efterlämna en behöfvande familj, jag tror, säger jag, att staten icke skulle vilja taga på sig att neka de efterlevande en skälig pension. Att den nu ifrågavarande mannen tillhört en af de allra sämst aflönade klasserna bland statens tjänare, talar enligt min uppfattning ytterligare till förmån för hans änka. Den afidne vaktmästaren hade ju under sin tjänstetid en aflöning så ringa, att han efter dåvarande förhållanden endast med yttersta nöd och sparsamhet kunde draga sig fram med sin familj. Jag tror också, att det skulle göra ett föga gynnsamt intryck, om man i detta fall undandroge denna familj statens hjälpande hand. Jag vågar därför vädja till Andra Kammarans känsla af billighet och rättvisa att icke på, jag vågar säga, formella skäl afslå en framställning, som själfva utskottet tyckes anse materiellt berättigad, och därigenom prisgifva denna familj åt nöd och umbäranden.

Vidare anförde

*Ang. pension
åt kanslivakt-
mästaren F.
Dillers änka
Florentine
Diller.
(Forts.)*

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Efter den vädjan, som nu af hans excellens herr utrikesministern riktats till Andra Kammaren, tror jag mig kunna inskränka mig till att yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till den af grefve Wachtmeister och mig vid betänkandet fogade reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet Kungl. Maj:ts framställning.

Punkterna 22 och 23.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. pension
åt en del vid
Karlsborgs
fästnings-
byggnad an-
ställda arbe-
tare m. fl.*

Punkten 24, angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt en del vid Karlsborgs fästningsbyggnad anställda arbetare m. fl.

Kungl. Maj:t hade vidare uti en till Riksdagen den 18 januari innevarande år aflåten proposition, n:o 60, föreslagit Riksdagen medgifva, att enhvar af följande persorer, nämligen stalldrängen Nils Henrik Karlsson, kakelugnsmakaren Karl August Magnusson, handräckningskarlen Frans Oskar Johansson, smeden Otto Fridolf Spångberg, timmermannen Ola Abrahamsson, timmermannen Johan Algot Johansson, snickaren Anders Gustaf Andersson, stalldrängen Karl Johan Johansson, handräckningskarlen Johannes Andersson, stalldrängen Per Johan Johansson, handräckningskarlen Anders Gustaf Johansson, renhållerskan Charlotta Gustafsson, biträdande skogvaktaren Lars Thorsell och skogvaktaren Ludvig Pettersson finge från och med månaden näst efter den, hvarunder entledigande från innehafvande anställning erhållits, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af trehundra kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att följande personer, nämligen stalldrängen Nils Henrik Karlsson, kakelugnsmakaren Karl August Magnusson, handräckningskarlen Frans Oscar Johansson, smeden Otto Fridolf Spångberg, timmermannen Ola Abrahamsson, timmermannen Johan Algot Johansson, snickaren Anders Gustaf Andersson, stalldrängen Karl Johan Johansson, handräckningskarlen Johannes Andersson, stalldrängen Per Johan Johansson, handräckningskarlen Anders Gustaf Johansson, renhållerskan Charlotta Gustafsson, biträdande skogvaktaren Lars Thorsell och skogvaktaren Ludvig Pettersson, måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder entledigande från innehafvande anställning erhållits, under sin återstående lifstid

å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af Charlotta Gustafsson 200 och enhvar af de öfriga 300 kronor.

*Ang. pension
åt en del vid
Karlsborgs
fästnings-
byggnad an-
ställda arbe-
tare m. fl.
(Forts.)*

Reservation hade afgifvits af herrar Starbäck och Larsson i Lund, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte oförändrad af Riksdagen bifallas.

Sedan punkten föredragits, begärdes ordet af

Herr Starbäck, som anförde: Herr talman! Som herrarne här se, har utskottet tillstyrkt bifall till den kungl. propositionen om pension åt ifrågavarande personer, med undantag af ett enda fall, nämligen beträffande renhållerskan Charlotta Gustafsson; utskottet har föreslagit, att för henne pensionen skulle nedsättas från 300 kronor till 200 kronor. Jag har tillsammans med herr Larsson föreslagit, att den kungl. propositionen äfven i denna punkt skulle oförändradt bifallas. Det skäl, som utskottet anført för detta mindre understöd till henne, är egentligen endast det, att hon under de senare åren icke förtjänat mera än 217 kronor, och att därför hennes pensionsbelopp icke skulle sättas högre än till 200 kronor. Nu kan man i och för sig ifrågasätta, om en sådan princip är riktig, att, därför att en person under senare år förtjänat litet och sålunda möjligheterna att aflägga besparingar blifvit mindre, konsekvensen skulle bli den, att det understöd, som staten ger, skulle blifva mindre. Men om man ser på detta utskottsbetänkande, skall man finna, att det finnes två personer, som utskottet föreslår skulle erhålla 300 kronor, den ene är kakelugnsmakaren Karl August Magnusson och den andre skogvaktaren Lars Thorsell, och af dessa har under senare år den förres förtjänst varit allenast 187 kronor och den andres i medeltal blott 132 kronor. Thorsell är 81 år gammal, men den andre 58 år gammal. Den nu ifrågavarande personen, Gustafsson, är nästan 69 år gammal. Det synes mig sålunda, att de principer, som utskottet framfört, icke skulle vara synnerligen hållbara. Men därtill kommer också, att alla de myndigheter, som beredt frågan, utan tvekan föreslagit pensionen till 300 kronor. Så är förhållandet med statskontoret. Statskontoret säger med afseende på denna person, att det är med hänsyn till, att hon på senare år till följd af minskade kroppskrafter icke kunnat förtjäna mer än 217 kronor som det föreslår pensionen till 300 kronor. Man kan till detta lägga, att, äfven om man räknar med fri bostad och vedbrand i kronans hus, beloppet skulle stiga endast med ett eller annat hundratal kronor.

Då sålunda alla skäl, äfven de formella, synas mig tala för bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, ber jag, herr tal-

man, få yrka bifall till densamma och afslag å utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef Kungl. Maj:ts framställning af kammaren bifallen.

Punkterna 25—28.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. pension
åt Helma
Helena Gyl-
lander.*

Punkten 29, angående pension åt framlidne regementskommissarien O. Gyllanders dotter Helma Helena Gyllander.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, n:o 173, hade herr *A. A. Eriksson* i Rödsta föreslagit, att Riksdagen ville till framlidna regementskommissarien O. Gyllanders dotter, ogifta Helma Helena Gyllander, så länge hon förblefve ogift, bevilja en årlig pension af 250 kronor att utgå från och med år 1908.

Utskottet hemställde, att herr Erikssons i Rödsta ofvanberörda motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan upplästs, yttrade

Herr Eriksson i Rödsta: Herr talman! Jag har tillåtit mig att framlägga en motion om pension till aflidne regementskommissarien G. Gyllanders dotter. Nu har statsutskottet afstyrkt denna min motion på skäl, som jag icke kan anse vara giltiga nog för afslag. Utskottet har nämligen sagt, att då det icke synes kunna ifrågasättas att, såsom i motionen föreslagits, på allmänna indragningsstaten uppföra pension åt en numera 63-årig dotter till en för 48 år sedan aflidne statstjänsteman, får utskottet hemställa o. s. v. Nu vill jag framhålla, att just dessa skäl, som utskottet här framställt, böra utgöra de starkaste skäl för bifall till motionen. Jag vill påminna om, att fadern till den person, för hvilken pension blifvit begärd, varit statstjänsteman i öfver 20 år och har till pensionskassan betalat viss del hvarje år. Det är sålunda icke så oväsentliga belopp, som han här insatt. Nu är förhållandet det, att ingen af denne aflidne regementskommissaries arfvingar ej heller hans hustru har från pensionskassan mottagit pension. Denna enda dotter lefver i den föreställningen, att hon borde få understöd, men har fått afslag på sin begäran från kassan af det skäl, att hennes fader vid sin död lämnade efter sig 4,965 kronor 90 öre, och därför har pensionskassans styrelse trott sig vara föranlåten att afstyrka

denna begäran. Denna afstyrkan är grundad på en bestämelse i pensionskassans reglemente. Men jag anser, att detta reglemente icke är fullt rättvist, och har därför vågat göra hemställan till Riksdagen att bevilja pensionen i fråga. Den är ringa för den, som skall gifva den, men stor nog för den, som får den. Jag vill vidare erinra, att hon har icke ingått till pensionskassan med denna begäran, så länge hennes arbetskraft ännu stod bi, men då hon numera är oförmögen att försörja sig själf, har hon trott sig äga en viss rätt till pension, då hennes fader till kassan inbetalt rätt afsevärdt belopp utan att någon af hans anhöriga utbekommit något därifrån. Jag är också af den åsikten, att hon bort erhålla pension ur denna kassa, och därför har jag väckt motionen. Jag hoppas, att denna kammare, som icke visat sig obenägen, att där ömmande fall förekomma, äfven följa en princip, som visserligen icke kan sägas vara formellt riktig men dock rättvis, icke skall vägra att gifva detta lilla understöd, som är af behovet ytterligt påkalladt.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall icke tillåta mig att upptaga kammarens tid med att diskutera denna fråga, utan vill inskränka mig till att på de skäl, som af utskottet blifvit anförda, anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 29:de punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 151 ja mot 42 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

*Ang. pension
åt Helma
Helena Gyl-
lander.
(Forts.)*

Punkten 30.

Utskottets hemställan bifölles.

*Ang. pension
åt arbetsför-
mannen vid
Karlskrona
fästnings-
byggnad P.
Johansson.*

Punkten 31, angående pension å allmänna indragningsstaten åt arbetsförmannen vid Karlskrona fästningsbyggnad Peter Johansson.

Uti en till Riksdagen den 28 februari innevarande år af-låten proposition, n:o 80, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att arbetsförmannen vid Karlskrona fästningsbyggnad Peter Johansson finge från och med månaden näst efter den, i hvilken han blefve entledigad från sin anställning i statens tjänst, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 300 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts framställning om uppförande å allmänna indragningsstaten af pension åt arbetsförmannen vid Karlskrona fästningsbyggnad Peter Johansson icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation var afgifven af herr *Starbäck*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Efter punktens föredragning yttrade

Herr *Starbäck*: Såsom herrarne finna af framställningen, gäller det här en pension åt en arbetsförman vid Karlskrona fästningsbyggnad, Peter Johansson, som visserligen icke är äldre än 61 år, men som i alla fall i 36 år tjänstgjort på en mycket kräfvande plats. Alla vederbörande myndigheter, såväl fortifikationsbefälhafvaren i Karlskrona som chefen för fortifikationen, marinförvaltningen och till slut statskontoret, ha äfven uttalat sig till förmån för framställningen om tillerkännande af pension.

Utskottet säger nu, att det icke visats, att bemälda man till följd af sjukdom eller af annan anledning skulle vara oduglig till arbete. Emellertid framgår af de handlingar, som finnas, liksom af den framställning, som gjorts till statsrådsprotokollet, att hans arbetsförmåga är så minskad, att man kan säga, att den är alldeles slut, det vill säga, han är i själfva verket en bruten man, som icke längre kan ägna sig åt sin tjänst och som därför måste anhålla om något bidrag för den tid, då åldern kräfver hans tillbakaträdande från sin hittillsvarande verksamhet.

Jag vågar därför äfven i detta afseende vördsamt vädja till kammaren att behjerta den hemställan, som Kungl. Maj:t gjort,

och anhåller, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den kungl. propositionen.

Herr Larsson i Lund. Då jag inom utskottet yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition, men genom något förbiseende icke blifvit antecknad som reservant i denna punkt, skall jag be att få instämma med herr Starbäck.

*Ang. pension
åt arbetsför-
mannen vid
Karlskrona
flöttnings-
byggnad P.
Johansson.
(Forts.)*

Herr Pehrsson i Akarp: Herr talman! Inom utskottsafdelningen hafva vi icke ansett sådana skäl föreligga, att vi kunnat tillstyrka bifall till den kungl. propositionen. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att den här ifrågavarande personen endast är 61 år gammal. Han har sålunda ännu icke uppnått den ålder, då rättighet att erhålla pension i allmänhet inträder. Af handlingarne framgår vidare, att det icke egentligen är af sjukdom, som han är oförmögen att sköta sin tjänst, utan det heter, att han till följd af ålder icke längre kan anses bestrida sin tjänst. Det har föröfrigt icke genom läkarebetyg eller på annat sätt styrkts, att han af sjukdom är oförmögen att sköta sin befattning. Dessa omständigheter hafva gjort, att vi, till följd af de principer, som utskottet i dylika fall brukar följa, icke kunnat tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet greve Ehrenswärd: Herr talman, mina herrar! Det är visserligen sant, som den siste talaren sade, att den person, hvarom här är fråga, icke uppnått den ålder, som i allmänhet är bestämd för att en statens tjänare skall få pension. Men med hänsyn till den långa tid han varit i tjänst dels vid fortifikationen och dels vid flottan, ansåg jag skäl föreligga att framlägga denna proposition för Riksdagen. Utskottet säger nu, att det för närvarande icke kan tillstyrka bifall till propositionen. Alltså kan man vänta, att denne man, då han inom några år fyllt 65 år, kommer att blifva tillerkänd pension. Staten skulle under dessa år aflöna honom, om han icke är arbetsför, och af intyg, som man fått, framgår, att han knappast kan betraktas som arbetsför. Jag tror, att det för staten varit fördelaktigare att nu pensionera den här ifrågavarande personen än att aflöna honom, tills han uppnått 65 år.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen, som nu gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning, fann den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å statsutskottets hemställan i 31:a punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11 bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 99 ja mot 95 nej, hvadan kammaren bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Ang. pension åt förre maskinisten O. K. L. Braun. Efter föredragning af *punkten 32*, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre maskinisten Otto Konrad Leonard Braun, lämnades ordet till

Herr Christiernson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har visserligen yrkat afslag på den af mig väckta motionen, men med hänsyn till den motivering utskottet afgifvit, skall jag ändock be att få uttrycka min tillfredsställelse, då jag antager, att denna motivering kommer att blifva ett tungt vägande skäl, när den här ifrågavarande olycklige mannen går till Kungl. Maj:t för att försöka erhålla något större understöd. Men jag kan icke underlåta att på samma gång säga, att det är en alldeles otäck byråkratism, som här gör sig gällande. Frågan om skadeersättning till denne man afgöres i repris. Man tycker, att när han blef tilldelad ersättning, hela frågan om skadestånd skulle kommit fram. Emellertid finner man, att det endast varit fråga om en del af detsamma, under det att den andra delen skulle vara beroende på, huruvida han själf kommer in med ansökning därom. Vi förstå ju, att för flertalet af beväringmän det i detta fall skulle förefalla alldeles klart, att det icke funnes något mera att få, sedan krigsrätt hållits och utslag där fallit.

Jag ber vid detta tillfälle att till Kungl. Maj:t få framföra en förhoppning om att, när Kungl. Maj:t väl snart kommer att taga under behandling stadgandena angående ersättning till skadade beväringmän, denna byråkratism må blifva undanröjd, så att för framtiden den beväringman, som ådrager sig skada i tjänsten, får sin rätt och sitt understöd icke såsom hittills på det sätt, att en del tillerkännes honom, och den andra delen blir beroende på, om han lägger in ansökan därom, utan så att äfven för dessa personer hela ersättningskrafvet blir afdömdt, såsom

till exempel sker, när det gäller i industriellt arbete skadade personer.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 35, angående pension å allmänna indragningsstaten
åt f. d. landtbrefbäraren Nils Tufvesson.

*Ang. pension
åt f. d. landt-
brefbäraren
N. Tufvesson.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 112, hade herr *P. Nilsson* i Bonarp föreslagit, att Riksdagen ville åt f. d. landtbrefbäraren Nils Tufvesson, Herrevadskloster, bevilja en årlig pension af trehundra kronor att från och med 1909 års början utgå på allmän indragningsstat under hans återstående lifstid.

Utskottet hemställde, att herr Nilssons i Bonarp omförmälda motion icke måtte vinna Riksdagens Bifall.

Sedan punkten upplästs, yttrade

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren finner af den här föredragna punkten, har statsutskottet afstyrkt min hemställan om pension åt förre landtbrefbäraren Nils Tufvesson i Herrevadskloster.

Utskottet grundar sitt afstyrkande därpå, att mannen i fråga icke varit anställd i postverkets tjänst, och att han sålunda icke är att betrakta såsom statstjänare i egentlig mening. Ja, detta kan ju utskottet visserligen hafva rätt i, men det beror dock på, hur man ser denna sak. Om jag går till ett intyg, som har afgifvits af postinspektören i södra distriktet, herr Hugo Winroth i Malmö, så finner jag, att han yttrar, att mannen har varit i egenskap af landtbrefbärare »anställd» i kungl. postverkets tjänst; herr Winroth har således en annan uppfattning än utskottet härvidlag.

Nu skall jag emellertid icke tvista härom, ty det är icke härpå jag har grundat min framställning. Men utskottet ställer sig icke alltid på en sådan grund som i detta fall, därom vittnar erfarenheten. Man behöfver endast se på åtskilliga punkter i det här föreliggande utskottsbetänkandet, där utskottet har till-

*Ang. pension
åt f. d. landt-
brefbäraren
N. Tufvesson.*
(Forts.) styrkt pensioner äfven åt personer, som ännu mycket mindre än denne man kunnat sägas vara statstjänare. Ja, om man går tillbaka något längre, så ser man ju t. ex., hurusom förliedet år Riksdagen på statsutskottets tillstyrkan gifvit pensioner åt arbetare, som icke heller kunna sägas hafva varit statsanställda. Äfven nu, i en punkt som nyss har föredragits, nämligen 24 punkten, har kammaren på tillstyrkan af statsutskottet gifvit pensioner åt icke mindre än 16 personer, anställda vid Karlsborgs fästningsbygge. Detta beslut kan jag emellertid icke annat än gilla. Jag anser det vara fullkomligt riktigt, att så har skett. Men utskottet har i punkt 14 äfven tillstyrkt pensioner åt en del personer, hvilka varit i tjänst anställda hos Hans Maj:t Konung Oscar II. Genom denna tillstyrkan är det till fullo ådagalagdt, att statsutskottet icke fullföljer den tanken att alltid säga nej, då det gäller icke statsanställda personer.

Den nu ifrågavarande mannen har i 31 år varit i egenskap af landtbrefbärare anställd i kungl. postverkets tjänst, och han har utan anmärkning fullgjort de honom åliggande göromålen. Detta är ju något, som särskildt framgår af de intyg, hvilka finnas vidfogade min motion.

Jag förstår mycket väl, att det med hänsyn till konsekvenserna innebär stora svårigheter att gifva pensioner åt alla landtbrefbärare. Jag skulle icke heller vilja vara med om att gifva pensioner åt alla, utan jag anser pension böra lämnas endast då en sådan person har *i följd af sitt arbete eller under sin tjänst* råkat ut för sjukdom eller olycksfall. Så är förhållandet med denne man, Tufvesson. Detta är för öfrigt styrkt af ett intyg utaf bataljonsläkaren Kihlblom, och det är därför, som jag anser, att det icke kan innebära några som hälst vådor med afseende på konsekvensen att bifalla den motion, jag här tillåtit mig väcka, och som afser en så måttlig pension som 300 kronor.

Det är med hänsyn härtill, som jag hoppas, att kammaren bifaller min framställning, till hvilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag måste säga, att jag anser, att denna framställning af motionären icke har fog för sig. Jag finner det förunderligt, att motionären anser sig kunna begära statsverkets mellankomst i en fråga sådan som denna. Den person, för hvilken här begäres pension, har varit landtbrefbärare, visserligen under en längre tid. Men han har utfört detta sitt uppdrag på grund af kontrakt för en viss tidsperiod i sänder. Jag känner nu icke, hur ansträngande hans landtbrefbärarsyssla har varit, men om jag tänker på, huru i detta afseende förhåller sig på de orter, jag närmast känner till, så tillgår där vanligen så, att landtbrefbäraren går den bestämda väglängden två, högst tre dagar i veckan.

Nu sade motionären, att här finnes ett särskildt skäl för att pension bör beviljas, nämligen att personen i fråga har blifvit sjuklig under sitt brefbäraryppdrag. Men motionären upplyser icke, hvarken här i dag eller, såvidt jag kan erinra mig, i sin motion, att brefbäraren i fråga ådragit sig denna förmenta skada eller sjuklighet i utöfningen af sin tjänstgöring. Är det nu så, att han har ådragit sig den förmenta sjukligheten under arbete, som han i öfrigt utfört, så synes mig detta icke vara ett skäl för beviljande af pension.

*Ang. pension
af f. d. landt-
brefbäraren
N. Tufvesson.
(Forts.)*

Jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Nilsson i Bonarp: Jag skall be att få nämna, att i ett af de intyg, som vidfogats motionen, intygsgifvaren säger: »Att han (Tufvesson) måste upphöra med befattningen, berodde på tilltagande sjuklighet — reumatism — enligt min mening ådragen under hans mångåriga tjänstgöring som landtbrefbärare,» och i doktor Kihlboms intyg heter det: »landtbrefbäraren Nils Tufvesson har af mig under senaste åren behandlats för kronisk ledgångsreumatism (Reum. artic. chron.), samt att denna sjukdom på senaste tiden tilltagit så, att han ej längre kan sköta sin tjänst.»

Af dessa intyg synes framgå, att denna sjukligheten har uppkommit under utöfvandet och kanske äfven i följd af den befattning, Tufvesson haft.

Beträffande åter hvad vice talmannen sade i afseende å huruvida denna befattning kunde hafva varit ansträngande, så kan jag icke yttra mig just härom, men så mycket kan jag säga, att Tufvesson har gått hvarje dag och en ganska lång sträcka till och med. Jämför man det arbete, som har ålegat honom, med det, som ålegat lifpostiljonen Sven Andersson, hvilken varit anställd hos Hans Maj:t Konung Oscar II och för hvilken statsutskottet tillstyrkt en pension af 800 kronor, synes det mig, som om man icke kunde hysa tvekan om hvilken som mest gjort sig förtjänt af att komma i åtanke. Jag tror, att en jämförelse här skulle lända till förmån för Tufvesson.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! När det är fråga om nya pensioner, bör man vara försiktig, innan man tager det första steget, och här tror jag, att man skulle komma att taga detta första steg samt sedermera vara nödsakad att följa efter. Det är ett stort antal personer, som äro på samma sätt anställda, om jag så får uttrycka mig, i postverkets tjänst. När en brefbärlinje upprättas på landet, infordras alltid anbud af personer, som önska bära posten, med uppgift huru hög betalning de vilja hafva. Sedermera antages en brefbärare för viss tid, med 3 eller 6 månaders uppsägning. Då är det väl klart,

Ang. pension att den ene kan fortsätta mycket länge och den andre kanske
at f. d. landt- kortare tid. Så tillgår åtminstone i den trakt, där jag bor. Där
breffbäraren äro många breffbärare anställda på sådant sätt. Det är ju klart,
N. Tufvesson. att en hel del hålla ut, tills de blifva äldre, om det är lönande,
 (Forts.) och dem skulle man nu gifva pensioner.

Det är att märka, att, såvidt jag kan finna, det icke finnes den ringaste uppgift om den betalning, som mannen haft, och detta borde väl Riksdagen veta, innan pension lämnas. Men detta är icke trots de många intygen uppgifvet. Det uppgifves, att mannen har skött sig bra och att han till och med varit till ytterlighet nykter samt mycket ordentlig och påpasslig. Det ser ut, som om han rent af skulle hafva varit för mycket nykter.

Då det emellertid finnes så stora brister i motionen, går det väl icke för sig, att kammaren bifaller den. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Denna hufvudtitel är ju till stor del ett barmhärtighetsverk, och jag kan icke ställa mig på den siste talarens ståndpunkt, då han frågar efter huru mycket personen i fråga har i aflöning och därefter vill bedöma, huruvida vi skola gifva honom pension eller icke. Hans sjuklighet har här genom åtskilliga intyg konstaterats och likaledes, att han ådragit sig denna sjuklighet i tjänsten.

Nu är det ju mycket riktigt, att den ifrågavarande personen varit anställd på obestämd tid, men han har dock tjänstgjort i statens tjänst i 34 år, och då han kunnat kvarstå där i 34 år, finnes det lika stor anledning att gifva honom pension som exempelvis dem, som åberopas i punkt 25 och som också varit anställda i statens tjänst på obestämd tid.

Jag hyser den uppfattningen, att Riksdagen får taga hänsyn till ömmande omständigheter, och dessa finner jag för min del här vara i synnerlig grad för handen, hvarför jag dristar mig att yrka bifall till motionen.

Man kan kanske tvista om beloppets storlek, men då den föreslagna summan är afpassad efter samma mått, som anslagits i nästan alla liknande fall, finner jag ingen anledning att på grund af bristande utredning i denna fråga afslå den gjorda framställningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Efter det öfverläggningen förklarats afslutad, framställdes af herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Likväl begärdes votering, hvarför nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 35:te punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 126 ja mot 59 nej; och blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 36—39.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40, angående understöd åt äldre behöfvande småskollärare med flere.

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskollärare med flere.

Uti tionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 18,000 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt kungl. reglementet den 22 juni 1892. samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1908 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrktes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst finge meddelas, bestämdes till 100 kronor årligen; samt

att Kungl. Maj:t ägde att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befunnnes erforderliga.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen:

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskollärare med flere.
(Forts.)

n:o 48, däri herr *K. V. Rydén*, med instämmande af herr A. Lundblad m. fl., hemställt, att Riksdagen ville för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 36,000 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt kungl. reglementet den 22 juni 1892, och under villkor, att det belopp, hvartill understöd högst finge meddelas, bestämdes till 200 kronor; samt att i öfrigt af Kungl. Maj:ts föreslagna bestämmelser och villkor af Riksdagen godkändes;

n:o 49, i hvilken samme motionär, jämväl med instämmande af herr A. Lundblad m. fl., föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 13,000 kronor att, enligt de grunder Kungl. Maj:ts kunde finna lämpligt meddela, användas till understöd af 50 kronor till hvar och en af sådana äldre behöfvande lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter oförvitlig tjänstgöring, erhållit understöd från småskollärarnes m. fl:s ålderdomsunderstödsanstalt enligt kungl. reglementet den 22 juni 1892, men erhållit afsked före utgången af år 1900; samt

n:o 118, däri herr *G. A. E. Kronlund* hemställt, att Riksdagen ville medgifva, att extra folkskollärarinnan Edla Davida Garp kunde erhålla understöd af ofvan förmälda anslag, utan hinder däraf att hennes tjänstgöringstid såsom lärarinna icke uppgått till femton år.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen måtte i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning och herr Rydén's ofvannämnda motion n:o 48, för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 24,000 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt kungl. reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1908 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrktes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst finge meddelas, bestämdes till 150 kronor årligen; samt

att Kungl. Maj:t måtte äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befunnas erforderliga;

b) att herr Rydén's ofvanberörda motion n:o 49 icke måtte vinna Riksdagens bifall; samt

c) att herr Kronlunds förevarande motion icke heller måtte varda af Riksdagen bifallen.

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskollärare med flere.
(Forts).

Reservationer hade emellertid afgifvits:

vid moment a), af herr *Larsson* i Lund, som ansett utskottet böra hemställa, att herr Rydén's motion, n:o 48, måtte, oförändrad, af Riksdagen bifallas; samt

vid moment b), af herrar *Hammarlund*, *Pehrsson* i Åkarp och *Ström*, hvilka yrkat, att utskottet bort hemställa, att herr Rydén's motion, n:o 49, måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisade ett anslag å 8,000 kronor att, enligt de grunder Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, användas till understöd af högst 50 kronor till sådan äldre behöfvande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som, efter oförvitlig tjänstgöring, erhållit understöd från småskollärarnes m. fl:s ålderdomsunderstödsanstalt enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892 men erhållit afsked före utgången af år 1900, dock att understödet tillsammans med det från småskollärarnes ålderdomsunderstödsanstalt utgående måtte komma att utgöra högst 150 kronor, och

af herr *Larsson* i Lund, som ansett utskottet böra hemställa, att herr Rydén's motion, n:o 49, måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af mom. a) yttrade

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Som herrarne finna, har jag väckt en motion, i hvilken jag föreslår, att ålderdomsunderstödet till äldre behöfvande småskollärare och lärarinnor måtte höjas med 100 kronor till 200 kronor. Utskottet har tillstyrkt hälften, det vill säga en höjning till 150 kronor. Jag ber att få betyga utskottet min tacksamhet, därför att det så pass välvilligt har behandlat motionen, och jag skall redan nu gifva tillkänna, att jag icke kommer att yrka någonting annat, än hvad utskottet hemställt, oaktadt jag erfarit, att det finnes sympatier för ett annat yrkande på åtskilliga håll här i kammaren.

Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 67.

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskollärare med flere.
(Forts.)

Men på samma gång vill jag — och detta efter samråd med flera af de 53 kamrater, som jämte mig underskrifvit motionen — lägga kammaren på hjärtat att i nästa moment, det vill säga mom. b) bifalla den reservation, som är afgifven af herr Hammarlund, och som afser att ge en liten förhöjning äfven åt en annan grupp af gamla uttjänta småskollärare.

Herr talman, jag har i denna punkt icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. b) föredrogs, hvarefter

Herr Hammarlund anförde: Herr talman! Kamraren har nyss i viss mån bifallit herr Rydén's motion, n:o 48, och därigenom beslutat, att sådana småskollärare och lärarinnor, som afgått före ålderdomsunderstödsanstaltens tillkomst, skulle kunna få understöd intill ett belopp af 150 kronor. Däremot har utskottet rent afstyrkt herr Rydén's motion, n:o 49. Motionen n:o 49 afser sådana understödstagare, som fått understöd ifrån småskollärarnes ålderdomsunderstödsanstalt, och som afgått senare än de i motionen n:o 48 omnämnda. Åtskilliga af dessa ha emellertid understöd, som icke nå upp till hvad kammaren nu har medgifvit åt de äldre understödstagarne, nämligen 150 kronor. Utaf motionen framgår, att det är 207 sådana understödstagare, som hafva understöd med belopp från 70 upp till 140 kronor. Om nu Riksdagen bifaller, hvad utskottet här hemställt, skulle det egendomliga inträffa att de, som äro mindre meriterade och afgått utan att vara lagligen berättigade till något ålderdomsunderstöd, skulle kunna få mera understöd än de, som hafva varit kvar till 1893 och blifvit delaktiga af understöd från ålderdomsunderstödsanstalten och som i regel äfven tjänstgjort längre tid än de förra. Detta finner jag vara orimligt. En konsekvens af det nyss fattade beslutet är, att kammaren antager hvad reservanterna föreslagit på sid. 246.

Reservanterna hemställa där i hufvudsak om bifall till motionen, dock på det sättet, att det icke skulle beviljas 13,000, utan endast 8,000 kronor, och vidare så, att det skulle utgå understöd till belopp icke af 50 utan af »högst» 50 kronor och slutligen med det tillägget »att understödet, tillsammans med det ifrån småskollärarnes ålderdomsunderstödsanstalt utgående må komma att utgöra högst 150 kronor», det vill säga hvad kammaren nyss har beviljat uti punkt a). Då ett bifall till reservationen, enligt min mening, är en nödvändig konsekvens utaf det nyss fattade beslutet, hemställer jag om bifall till den af mig samt herrar Pehrsson i Åkarp och Ström afgifna, vid detta utlåtande fogade reservation.

Häruti instämde herrar *Johansson* i Jönköping, *Fornander*, *Juhlin*, *Johansson* i Öja, *Berg* i Stockholm, *Broomé* i Bårslöf, *Thylander*, *Larsson* i Klagstorp, *Ström*, *Sandin* i Grums och *Larsson* i Lund.

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskollärare med flere.

(Forts.)

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Det är ju en anspråkslös begäran, som här blifvit framställd, det vill jag icke förneka, men jag vill hemställa, om det icke är skäl i att bifalla utskottets förslag med hänsyn till en blifvande förändring af reglementet, enligt hvilket pensionen sedermera må utgå. Förslaget är ju icke precis i konsekvens med de beslut vi förut fattat. Så komma exempelvis de, som nu ha 70 kronor i pension, ju icke upp till 150 kronor eller ett belopp, som vi beviljade vid föregående punkt.

Jag anser sålunda, att vi först böra ändra reglementet och så låta pensionsbeloppet rätta sig därefter; och anhåller jag därför om bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Att herr Hammarlunds reservation icke kunnat gå så långt, att äfven den grupp pensionärer, som icke har mera än 70 kronor i ålderdomsunderstöd, kan komma till 150 kronor, har berott därpå, att den motion, som jag väckt, icke medgifvit honom att gå högre. När jag väckte mina motioner, ansåg jag, att de båda hade ett oskiljaktigt samband, att den ena kräfde den andra som ett komplement. Men lika visst som den ena motionen är en konsekvens af den andra, lika visst är att, ifall det icke här skall uppstå en ren orättvisa gentemot de 207 pensionärer, som icke komma upp till 150 kronor i ålderdomsunderstöd, ett bifall till reservationen måste vara en konsekvens af det nyss fattade beslutet. Det gäller en så ringa summa som 8,000 kronor, och för somliga blir förhöjningen icke mer än 10 kronor, högst blir den 50 kronor.

Jag vädjar till kammaren, om det icke för personer, som arbetat under i alla hänseenden ogynnsamma omständigheter, som brutit bygd för folkbildningen i vårt land under förhållanden, om hvilkas svårigheter knappast någon nu kan bilda sig en föreställning, om icke för dessa det vore en billig gärd af rättvisa och barmhärtighet, att kammaren bifaller detta ytterst hofsamma yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Söderberg* i Hobbörn, *Vennersten*, *Sehlin*, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Sundström*, *Carlsson* i Malmberget, *Anderson* i Baggböle, *Leksell*, *Jansson* i Edsbäcken, *Zimdahl*, *Kvarnzelius*, *Branting*, *Tengdahl*, *Blomberg*, *Ericsson* i Alberga och *Lindberg*.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen fram-

*Ang. under
stöd åt äldre
behöfvande
småskollärare
med flere.
(Forts.)* ställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på afslag därå och bifall i stället till den af herr Hammarlund med flere vid momentet fogade reservationen, och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammarén med afslag å statsutskottets hemställan i 40:de punkten mom. b) af utskottets förevarande utlåtande n:o 11 bifaller den af herr Hammarlund med flera vid momentet fogade reservationen, röstar

Ja.

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammarén bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 130 ja mot 58 nej; och hade kammarén alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Hammarlund med flere afgifna reservationen.

Mom. c).

Utskottets hemställan bifölls.

Den vidare behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts härefter till kl. 7 e. m., då detta plenum enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammaréns ledamöter åtskildes kl. 4,25 e. m.

In fidem

Ernst Kræpelien.

Rättelse

i Andra Kammaréns Prot. Häft. N:o 62.

Sid. 53. rad. 19 uppifrån står: som tillkänts
läs: som tillkallats,